

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

МАТЕРІАЛИ

IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

25-26 вересня 2021 року

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

**МАТЕРІАЛИ
IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ**

25-26 вересня 2021 року

**Львів
2021**

УДК 005

ББК 94.3(0)

Перспективи розвитку сучасної науки та освіти: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 25-26 вересня 2021 року. – Львів : Львівський науковий форум, 2021. – 57 с.

У даному збірнику представлені тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи розвитку сучасної науки та освіти», організованої Львівським науковим форумом. Висвітлюються Перспективи розвитку сучасної науки та освіти на сучасному етапі становлення, розглядаються сучасні наукові дискусії різних наукових напрямів.

Збірник призначений для студентів, здобувачів наукових ступенів, науковців та практиків.

Всі матеріали представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність яких автори безпосередньо несуть відповідальність.

ЗМІСТ

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ.....	5
<i>Кирицька Г.М.</i> ЗНАЧЕННЯ ГРАФІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА У ВИКЛАДАННІ ГЕОГРАФІЇ ..	5
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	6
<i>Водолазська О.А., Калашинікова Ю.М.</i> УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ПІДПРИЄМСТВА	6
<i>Косіашивілі Д.Е., Нікіфорова А.Г.</i> БІЗНЕС ТА СТРАТЕГІЯ АГРОТОВАРИСТВА НА ПРИКЛАДІ ЗБУТУ ЗЕЛЕНІ	7
<i>Марич М.Г.</i> ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	9
<i>Черевична Н.І. Гапонцева О.В., Фролова Т.В.</i> АНАЛІЗ НАДАННЯ БОРТОВИХ ПОСЛУГ ..	11
МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО	12
<i>Ван Ханьлін</i> КИТАЙСЬКА ДИТЯЧА КНИЖКОВА ІЛЮСТРАЦІЯ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ. ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ.....	12
<i>Вишняк А.С.</i> ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ЖИВОПИСУ НА ЗЛАМИ РЕАЛІЗМУ ТА ІМПРЕСІОНІЗМУ	13
<i>Фоміна К.О.</i> ВОДЯНІ ЕКРАНИ, ІНТЕРФЕЙСИ ТА ДОПОВНЕНА РЕАЛЬНОСТЬ	15
<i>Чжу Цзяньсюнь</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ КИТАЙСЬКОЇ ПЕЙЗАЖНОЇ ТРАДИЦІЇ В ОЛІЙНОМУ ЖИВОПИСІ КІНЦЯ ХХ– ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	17
НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА	18
<i>Євмінов С.В.</i> РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ У ВИЗНАЧЕННІ СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ.....	18
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ.....	19
<i>Береза Р.П., Герус О.П., Годованський О.О.</i> АНАЛІЗ ОКРЕМИХ МЕТОДІВ ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАННЯ В СВІТЛІ ІНТЕРІОРИЗАЦІЙНОГО ПІДХОДУ.....	19
<i>Білоус Л.</i> ВИКОРИСТАННЯ АЛЬБОМУ ДЛЯ ГРАФІЧНИХ РОБІТ, ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ ТА ЯКОСТІ ЇХ НАВЧАННЯ.....	21
<i>Войтко Л.Р.</i> ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	23
<i>Овчатова А.П.</i> РОЛЬ ТА МІСЦЕ КОНЦЕПЦІЇ СИСТЕМИ STEM-ОСВІТИ В УКРАЇНІ ..	25
ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ	26
<i>Боковець О.І.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ КРИВДНИКА ТА ЖЕРТВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЛЯ.....	26
<i>Євдокимова Н.О., Тимців М.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ, ЯКІ ПРОХОДЯТЬ ПЕРВИННУ ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ.....	27

<i>Запорожченко А.О.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРФЕКЦІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ	30
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ	32
<i>Григоренко Т.В.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МІКРОСКОПІЧНИХ ВОДОРОСТЕЙ У РИБНИЦТВІ	32
<i>Косенко Н.П., Бондаренко К.О.</i> НАСІННЄВА ПРОДУКТИВНІСТЬ РІЗНИХ СОРТІВ ТОМАТА ЗАЛЕЖНО ВІД УДОБРЕННЯ РОСЛИН ЗА КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ	34
СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ	36
<i>Лешик К.</i> INNOVATIONS IN MARKETING ON THE EXAMPLE OF INTERNATIONAL BRANDS	36
ТЕХНІЧНІ НАУКИ	37
<i>Льсько А.В., Кохан Є.Р.</i> МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ВИЯВЛЕННЯ ФІШИНГОВИХ ВЕБСАЙТІВ 37	
ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ	40
<i>Dmytriienko O.</i> PROCESSES THAT OCCUR DURING THE DEFORMATION OF OPTICAL FIBER	40
ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ	41
<i>Галабурка В.В.</i> ПОВТОРНИЙ ПЕРЕКЛАД ЯК ВИД ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО ДИСКУРСУ	41
<i>Коровкіна В.О.</i> «ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО ЕФЕКТУ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО МУЛЬТФІЛЬМУ ВІННИ-ПУХ ТА ЙОГО ДРУЗЬ»	43
<i>Литвинова В.Ю.</i> СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОЇ МЕДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ	45
ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ.....	47
<i>Фалько І.О.</i> ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ФІЛОСОФІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	47
ЮРИДИЧНІ НАУКИ	48
<i>Висоцька Н.В.</i> ПІДСТАВИ ТА УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО	48
<i>Копилов В.О., Бслоус Л.</i> ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ	50
<i>Кузьмиченко Д.С.</i> ПРОБЛЕМАТИКА СМЕРТНОЇ КАРИ У МІЖНАРОДНОМУ ПУБЛІЧНОМУ ПРАВІ	51
<i>Легка І.В.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ЗАСАДИ ГЛАСНОСТІ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ	53
<i>Майкут Х.В.</i> СУРОГАТНЕ МАТЕРИНСТВО В КОНТЕКСТІ ПРАВА НА РЕПРОДУКТИВНИЙ ВИБІР: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ	55
<i>Пьота Т.В.</i> ПРАВО НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАННІСТЬ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КОНВЕНЦІЇ ТА ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ	56

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

*Кирицька Г.М.,
студентка КПНУ ім. І. Огієнка*

ЗНАЧЕННЯ ГРАФІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА У ВИКЛАДАННІ ГЕОГРАФІЇ

Проблема комплексного дослідження графічного середовища при викладанні географічних дисциплін залишається досить актуальною, оскільки безпосередньо пов'язана з формуванням у школярів інтелектуальних знань, умінь і навичок, вкрай необхідних у майбутньому житті. Відомо, що чотири п'ятих усієї інформації з оточуючого середовища людина сприймає органами зору, а тому дуже важливо домагатися найефективнішого засвоєння нею висхідних (первинних) даних із довкілля.

За своїм змістом графічне середовище є результатом пошукового процесу, який завершується моделюванням, тобто створенням певної моделі. У географії і картографії будь-яка модель, – а це може бути схема, карта-схема, власне карта, атлас, глобус тощо – відтворює у доступній формі зміст, будову, ієрархію, зв'язки, динаміку, організацію й інші параметри досліджуваного явища.

Сьогодні суспільство вимагає від середньої школи такого рівня підготовки, який би забезпечував підростаючому поколінню належні й достатні можливості, здібності й компетенції щодо вирішення складних проблем у різних сферах життєдіяльності.

Графіка та географія дві нероздільні речі. Сьогодні, за наявності сучасних комп'ютерних технологій, у нас з'являється можливість використовувати як паперові, так й електронні зображення, що відкриває нові можливості із застосування графіки в географії.

Першорядне значення під час уроку географії має наочність. Коли вчитель та учні працюють в тандемі – перший графічно ілюструє пояснений матеріал, а другі – паралельно здійснюють записи цих простих малюнків в зошиті, відповідно, пов'язане з конкретною діяльністю учня, мимоволі запам'ятовується.

Як показує практика, із широкого числа графічних унаочнень найбільш доцільно використовувати на уроках географії нарис, схематичний малюнок або просто схему. Для вчителя важливо уміти викладати матеріал так та відобразити його графічно, аби зарисовка в зошит займала мінімум часу у школярів.

Використання засобів візуального навчання розвиває в учнів практичні навички та навички роботи з картою, графіками, таблицями, тощо. Наочне навчальне обладнання значно впливає на вдосконалення форм і методів навчання. Це, перш за все, сприяє використанню вчителем різних методичних прийомів, підвищує ефективність навчання, сприяє розвитку творчості та ініціативи учнів [1, с. 38-39].

Слід пам'ятати, що мислення, абстрагуючись від певних образів, встановлює властивості, зв'язки внутрішнього і зовнішнього об'єкта або явища з іншими об'єктами або явищами і розкриває ті напрямки, які безпосередньо не сприймаються. Зазвичай суть ясності полягає в точних поняттях і створенні образів, на основі яких будується навчально-пізнавальна діяльність учнів, спрямована на оволодіння системою географічних знань, уявлень і понять [5, с. 329-338].

Засвоєння графічних унаочнень неможливе без використання географічної номенклатури, тому її знання є необхідною умовою у засвоєнні умінь, знань та навичок роботи із графічними унаочненнями в географії. Вивчення географічної номенклатури є неможливим без використання карти, оскільки у підсумку діти повинні самостійно віднайти об'єкти, які вносяться на вивчення, відшукуючи їх на карті або плані, якщо мова іде про умовні позначки [4].

Для кращого запам'ятовування географічних назв, а також просторового розміщення об'єктів не зайвим виявиться й використання такого засобу графічного унаочнення, як контурна карта, яку доцільно використовувати під час вивчення нового матеріалу й виконання програмних практичних робіт, закріплення, проведення тематичної атестації, здійснення контролю навчальних досягнень і підготовки домашнього завдання [3, с. 27-30].

Сьогодні, окрім використання традиційних засобів графічного унаочнення має місце використання і оновлених, більш сучасних варіантів, до прикладу електронних атласів та карт. Оскільки наразі головною передумовою підготовки учнів, які можуть працювати в інформаційному суспільстві сьогодні і в майбутньому є використання інформаційних технологій, електронних версій картографічних атласів,

комп'ютерних навчальних програм, вважаємо, що робота із електронними засобами графічного унаочнення є невід'ємною складовою засвоєння теоретичних знань та практичних умінь і навичок у географії. Збільшення аналітичних можливостей навчального картографічного видання на флеш-накопичувачах або ж онлайн шляхом комбінування, зіставлення різних видів карт, крім того, створює можливості й для індивідуальної інтерактивної праці за ПК, мультимедійними засобами, технікою [2, с. 3-7].

Таким чином, ми бачимо, що головна перевага цих сучасних засобів графічного унаочнення полягає у тому, що вони дозволяють підняти рівень викладання предмета за рахунок вирішення комплексу питань збільшення інформативності карт з одночасним забезпеченням простоти й легкості сприймання картографічного матеріалу.

Отже, конструктивне значення графічного середовища (або геообразень) для засвоєння учнями нових даних, інформації та знань добре розуміють сучасні географи-освітяни, оскільки візуальне сприйняття є домінуючим у сприйнятті матеріалу на заняттях з географії. Ось чому графічна частина теперішніх географічних підручників, посібників, методичних розробок є досить вагомою.

Література

1. Виговська Т. О. Критерії оцінювання навчально-матеріальної бази кабінету географії. Географія. 2008. № 15/16. С. 38-39.
2. Колмичков М. використання електронних атласів на уроках географії. Краєзнавство. Географія. Туризм. 2006. №10-11. С.3-7.
3. Копылец Е.В. Контурные карты: споры о методике. География: Прилож. к газ. „Первое сент.“. 2005. №2. С.27-30.
4. Макасовский В.П. Преподавание географии в зарубежной школе. М.: Гуманист изд. центр ВЛАДОС, 2001. 368 с.
5. Подибайло Н. Використання дидактичних наочних засобів підручників географії України з метою виконання практичних робіт та в процесі краєзнавчої діяльності. С. 329-338. URL: <http://ipvid.org.ua/upload/iblock/b2f/b2ffec24113aa76106205c7b37807501.pdf>

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Водолазська О.А.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Калайнікова Ю.М.,

здобувач вищої освіти кафедри фінансів, банківської справи та страхування.

Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасному світі багато невизначеності, а відповідно, безліч ризиків. Економічна стагнація та криза через пандемію, а також майже всесвітній карантин лише вчергове нагадали, що людство живе в світі, повному викликів. Отже, для менеджменту підприємства така ситуація додає безліч нових ризиків.

Ризики - це невизначеність, яка може стати перепорою для реалізації будь-якого проекту, а управління ризиками, відповідно, – це система реагування на ризики та процес прийняття рішень щодо нейтралізації можливих негативних наслідків [2, с. 176].

Щоб ефективно управляти ризиками, необхідно їх визначити ще на етапі планування проекту та написання проектної заявки. Наявність детально виписаних ризиків у проектній заявці не свідчатиме про нереалістичність проекту, а навпаки, продемонструє готовність підприємства до різних сценаріїв розвитку подій. До того ж, слід вказувати шляхи мінімізації наведених ризиків. Таким чином, на підприємстві сформується реальний план управління ризиками.

Виділяють внутрішні та зовнішні ризики. До внутрішніх ризиків проекту відносяться:

- планово-фінансові, пов'язані з можливим зривом робочого плану або перевитрачанням коштів;
- технічні, пов'язані з нестабільним Інтернетом в онлайн-проектах або зі складним технічним завданням;

– командні (людські), пов'язані з виходом із проекту ключових виконавців, конфліктами, вигоранням тощо.

Зовнішні ризики поділяються на непередбачувані та передбачувані. Зовнішні непередбачувані ризики зумовлені зміною політичної ситуації, природними катастрофами, масовими протестами, банкрутством, пандемією тощо. Тобто, це ті ризики, які при аналізі проекту майже неможливо врахувати. А зовнішні передбачувані ризики можна врахувати. До них відносяться: зміни валютних курсів або інфляція, передбачувана рецесія або економічна криза або операційний ризик, пов'язаний з відходом від цілей проекту та неможливість його реалізації у початковому вигляді [1, с. 18].

Таким чином, одночасно з формулюванням проектних ризиків, проводиться аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів, які впливають на якість та реалізацію проекту та моделюють управлінські рішення у відповідь на негативні впливи.

У той момент, коли ризик стає реальністю і виникає загроза до реалізації проекту, можна говорити про початок кризи. Кризова ситуація виникає раптово, часу для реакції та вжиття необхідних засобів бракує, а наслідки можуть бути невірними. Щоб усунути негативні наслідки, спочатку необхідно адекватно оцінити потенційну загрозу проекту. Це допомагає виробити необхідні рішення для подальших дій. Такими заходами можуть бути, зокрема:

– створення комунікаційної мережі та переформатування плану комунікації – як для зовнішніх, так і для внутрішніх комунікацій. Комунікація у стані кризи є фундаментально важливою, вона має бути лаконічною, чесною та оперативною;

– перерозподіл обов'язків та створення робочих груп, які б займалися суто причинами та наслідками кризових ситуацій;

– мотивація та взаємопідтримка.

Живши запропонованих заходів, можна поступово вивести підприємство з кризового стану. Підприємства, яким вдалося подолати кризу та здійснити ефективні заходи щодо управління ризиками, знаходять нові методи роботи та розширюють свою діяльність.

Література:

1. Боровик М. В. Ризик-менеджмент: конспект лекцій для студентів магістратури усіх форм навчання спеціальності 073 – Менеджмент / М. В. Боровик; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 65 с.

2. Васильківська К. В., Сич О. А. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. – Львів: «ГАЛІЧ-ПРЕС», 2017. – 236 с.

*Косіашвілі Д.Е.,
Нікіфорова А.Г.,*

здобувачі вищої освіти

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

БІЗНЕС ТА СТРАТЕГІЯ АГРОТОВАРИСТВА НА ПРИКЛАДІ ЗБУТУ ЗЕЛЕНІ

У сучасній швидко змінюваній економічній ситуації неможливо досягти позитивних результатів, не плануючи своїх дій, не прогнозуючи наслідків. Особливо важливим планування є для організацій, які збираються здійснювати певні дії в майбутньому для розвитку.

Сільськогосподарський бізнес – перспективний напрямок вкладення коштів і зусиль, так як попит на сільгосп продукцію, як і на будь-які інші продукти харчування, є завжди.

Чому саме зелень?

- ✓ один з найбільш затребуваних продуктів на ринку;
- ✓ високий попит на зелень є цілий рік;
- ✓ вузька спеціалізація;
- ✓ невелика кількість конкурентів;

- ✓ на даний час ринок зелені покривається українськими виробниками лише на 15% ;
- ✓ дотація агробізнесу державою до 30%.

Агроринок України є мало заповненим, даній сфері є куди розвиватися. При цьому держава в останні роки збільшила фінансування цієї сфери, про що свідчить відповідні статистичні дані на рисунку 1. Саме через відсутність такого підприємства, яке б провадило свою діяльність та зарекомендувало б себе як надійне та якісне, існує потреба у його створенні [1].

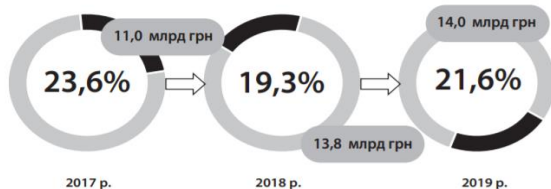
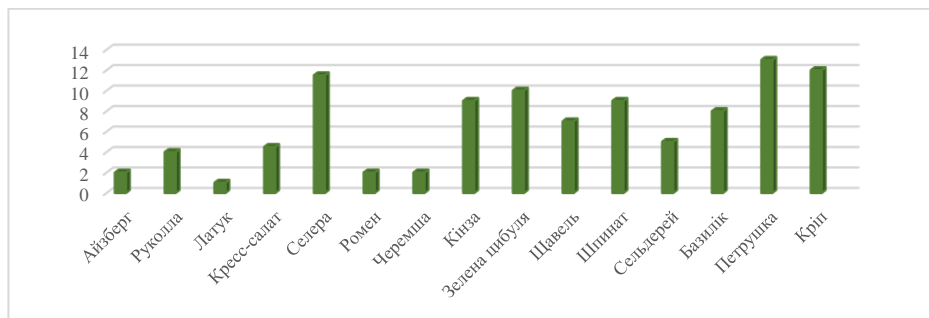

Рис. 1. Динаміка бюджетних витратів на розвиток та підтримку агроринку України у 2017–2019 рр в % від обсягу витратів в економічну діяльність

Ефективна маркетингова кампанія – запорука успіху будь-якого підприємства, так як вона забезпечує успішне позиціонування товарів на ринку і формування попиту на них.

Зелень – невід’ємна частина раціону сучасної людини. Сьогодні споживачу відомо десятки різновидів зелені. При виборі видів і сортів зелені для вирощування підприємство провело опитування серед споживачів у соціальних мережах, оскільки саме там зараз найактуальніша інформація. Результати опитування «Який з запропонованих видів зелені є найчастішим гостем вашого раціону?» представлено на діаграмі 1 [2].

Діаграма 1. Найпопулярніші види зелені, %

На виробництво сільськогосподарських культур впливають безліч факторів. Тому необхідно проводити страхування культур, проводити закупівлю якісного сортового посівного матеріалу, який має стійкості до негативних природних факторів, впроваджувати досягнення науки, враховувати передовий досвід в рослинництві, постійно планувати і аналізувати роботу агропідприємства, розробляти бізнес-плани і проектні рішення для залучення інвестицій [3].

Агропідприємство є дуже перспективним. Дослідження агроринку України показало, що держава надає усі можливості для розвитку цього бізнесу. Не дивлячись на наявних сильних конкурентів, можна сміливо казати, що новий сучасний підхід нашого підприємства допоможе зайняти стійкі позиції на ринку. Тренд на здорове харчування – ще один рушій для вирощування якісної зелені нашим підприємством.

Література:

1. Розвиток агробізнесу в Україні: аналіз, оцінка та аудит [Текст] / Назарова К. О., Гордолопов В. Ю., Куляша Н. Ю., Куляша О. Ю. — 2020.
2. Продажа зелені, сайт «Agrotorg» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://agrotorg.net/>.
3. Бізнес по вирощуванню зелені в теплиці: як домогтися рентабельності цілий рік?, сайт «jpbeargarden» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://jpbeargarden.com/>.

Марич М.Г.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту
Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В часи нестабільної фінансової ситуації в країні як і суб'єкти господарювання, незалежно від форми власності, так і фізичні особи відчувають гостру нестачу власних фінансових ресурсів, що обумовлює постійне звернення до банківських установ для отримання кредитів. В свою чергу банківські установи відчувають значні недоліки у порядку організації діяльності, встановлення та сплати відсотків за кредитами та депозитами, що значно відображається на їх фінансовій стійкості. Саме тому питання забезпечення фінансової стійкості діяльності комерційних банків, що являється основою стабільної банківської системи, запорукою успіху економічних перетворень і макроекономічного розвитку є актуальним на сьогодні.

Дослідженню проблеми, пов'язаних із забезпеченням та управлінням фінансовою стійкістю банків приділяється увага багатьох вчених, зокрема, таких як: В.І. Міщенко, М.І. Савлук, А.М. Герасимович, О.В. Дзюблук, Р.В. Михайлюк, В.В. Коваленко, І.М. Парасій-Вергуненко, Л.В. Кривенко, І.М. Зверяков, Т.В. Погорелова, Л.О. Примостка, С.В. Науменкова, С.В. Міщенко, О.В. Школьник

Незважаючи на значну кількість наукових праць та проведені дослідження щодо забезпечення фінансової стійкості банку, багато питань залишаються недостатньо розкритими, різні аспекти фінансової стійкості розглядаються відокремлено, а комплексному виробленню концептуальних підходів щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю приділяється недостатньо уваги.

Фінансова стійкість – це стан рівноваги банку, який зберігається, незважаючи на вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, які мають дестабілізуючий вплив на його функціонування.

Рис. 1. Класифікація внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на стійкість банку

На фінансову стійкість банківської системи впливає безліч факторів, які залежно від якісних характеристик свого впливу мають як позитивне, так і негативне значення [1, с. 48].

Різноманітність факторів, що впливають на формування стабільності банку, різниця в характері, напрямках та формах їх виявлення зумовлюють необхідність їх систематизації та узагальнення (рис. 1).

Наведені фактори є загальними для всіх банків й істотно впливають на досягнення ними стану фінансової стійкості. Зовнішні фактори не залежать від роботи комерційного банку, а внутрішні є відображенням ефективності діяльності банку. Істотний і визначальний вплив на фінансову стійкість комерційних банків мають загальноекономічні фактори. До їх числа відноситься інвестиційний клімат; стан платіжного балансу країни; податкова політика; стан економіки. Крім загальноекономічних факторів важливий вплив на стійкість комерційних банків здійснюють фінансові фактори, в першу чергу стан і розвиток фінансового ринку. До фінансових факторів слід віднести процентну політику НБУ (дозволяє формувати процентну політику як єдину концепцію грошово-кредитної політики, забезпечує управління банківською системою та банківською діяльністю); кредитну політику НБУ (підтримує стабільність національної валюти, стабілізує вартість національних грошей як на внутрішньому ринку внаслідок

зниження інфляції, так і за кордоном шляхом посилення її курсу); валютну політику НБУ (спрямована на забезпечення макроекономічної стабільності та створення умов довіри вітчизняної економіки та іноземного бізнесу до національної валюти, стимулювання розвитку експорту, повернення в країну заробленої іноземної валюти, забезпечення стабільного функціонування національної валютної системи, платіжний баланс, гармонізація експортерів та імпортерів).

До соціально-політичних факторів належить соціальна стабільність; стабільність уряду; політична стабільність.

Суттєво впливають на фінансову стійкість комерційних банків правові чинники. Стійкість законодавства створює передумови нормального правового регулювання виникаючих проблем. При цьому законодавство впливає на розвиток банківської системи особливими правилами регулювання тих чи інших банківських операцій або угод.

Останнім часом у зарубіжній і практиці все більше уваги приділяється оцінюванню фінансової стійкості банківського сектору з використанням систем оцінки фінансової стійкості банків, спрямованих на виявлення ознак і природи кризових явищ, а також причин, що в майбутньому можуть призвести до виникнення кризи. За цих обставин доцільно розглянути системи оцінки фінансової стійкості банків, що набули найбільшого поширення в країнах з розвинутими кредитно-фінансовими відносинами, а саме Сполучених Штатах Америки, деяких країнах – членах Європейського Союзу [2, с.147].

Так, фахівці Банку міжнародних угод (Bank for International Settlements – BIS) пропонують наступну класифікацію систем оцінки фінансової стійкості банків в залежності від форм дослідження діяльності банків та підходів, покладених в їх основу: рейтингові системи оцінки; системи коефіцієнтного аналізу та аналізу однорідних груп; системи комплексної оцінки банківського ризику; статистичні моделі систем раннього реагування. Як правило банківський нагляд в переважній більшості країн не обмежується використанням однієї системи оцінки фінансової стійкості банків (таблиця 1).

Таблиця 1

Системи оцінки фінансової стійкості банків у зарубіжній та вітчизняній практиці [4, с. 34]

№ п/п	Країна	Рейтингові системи оцінки	Системи коефіцієнтного аналізу та аналізу однорідних груп	Системи комплексної оцінки банківського ризику	Статистичні моделі систем раннього реагування
1	США	CAMELS, BOPEC, ROCA, CAMEO, CAEL	Bank Monitorin Screens	–	SEER, SCOR, Bank Calculator – OCC
2	Російська Федерація	CAMEL	–	–	–
3	Великобританія	–	–	RATE	–
4	Німеччина	–	BAKIS	–	–
5	Франція	ORAP	–	–	SAABA
6	Італія	PATROL	–	–	–
7	Польща	CAMELS	–	–	–
8	Чехія	CAMELS	–	–	–
9	Словаччина	CAMELS	–	–	–
10	Нідерланди	–	–	RAST	–
11	Країни Балтії	CAMELS	–	–	–
12	Україна	CAMELS	–	–	–

Найбільш розповсюдженими в зарубіжній практиці являються рейтингові системи оцінки, кінцевим результатом яких є віднесення досліджуваного банку до тієї чи іншої групи. Найбільш поширеними рейтинговими системами є бальні або скорингові методики, які дозволяють зацікавленим особам, наприклад, клієнтам та вкладникам швидко оцінити рівень фінансової стійкості банку.

Проведене дослідження рейтингових систем, систем коефіцієнтного аналізу та аналізу однорідних груп, систем комплексної оцінки банківського ризику показало, що різні національні системи оцінки мають певні спільні ознаки: основним інформаційним джерелом для проведення аналізу є фінансова

звітність банку; більшість систем використовується для оцінки як фінансової стійкості банку, так і надійності та ризиків банків; як вихідні у них використовуються абсолютні показники, що характеризують масштаби банків, і деякі відносні показники: якість активів, достатність капіталу, прибутковість, ліквідність, ринковий ризик, управління та контроль, економічні та інші показники.

Дослідження зарубіжного і вітчизняного досвіду оцінювання фінансової стійкості банківського сектору показало, що єдиного підходу до оцінки фінансової стійкості банків не існує [3, с.150].

В умовах глобалізації фінансових потоків для України необхідно обрати інститути конкретної країни, які слугували б орієнтиром для досягнення певного рівня розвитку та фінансової стабільності.

Створення ефективної системи оцінювання фінансової стійкості банківського сектору повинно стати важливою частиною політики Національного банку України, спрямованої на підвищення рівня прозорості та транспарентності та прозорості банківської системи.

Література:

1. Волик Н.Г. Удосконалення моделі комплексного оцінювання фінансової стійкості банків на основі рейтингової системи. Держава та регіони. 2019. № 6. С.46-50.
2. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ». 2020. 228 с.
3. Крухмаль О.В. Оцінка фінансової стійкості як динамічної характеристики банку. Збірник тез ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України». Суми: УАБС НБУ. 2019. С.150-151.
4. Пантелєв О. Фінансова стійкість комерційного банку: проблема регулювання. Банківська справа. 2018. №1. С. 32-35.

Черевична Н.І.,

*к.т.н., доцент кафедри публічного управління та підприємництва
Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»,*

Гапонцева О.В.,

*к.т.н., викладач циклової комісії харчових технологій та ресторанної справи
Харківського торговельно-економічного коледжу ХНТЕУ,*

Фролова Т.В.,

*к.т.н., викладач циклової комісії економіки, управління та адміністрування
Харківського торговельно-економічного коледжу ХНТЕУ*

АНАЛІЗ НАДАННЯ БОРТОВИХ ПОСЛУГ

Більше 10 % світового пасажиробігу в наш час перевозить повітряний транспорт. Це пов'язано з тим, що авіаційний транспорт дозволяє в умовах постійної мобільності пасажирів досить швидко та відносно дешево задовольнити цю потребу. Така необхідність у мобільності, в першу чергу, присутня в країнах з великою територією. Також значну роль повітряний транспорт відіграє в країнах, до яких важко дістатися через відстань або географічні перепони. Транспортування повітрям є ідеальним у тих випадках, коли основне значення має швидкість і необхідність досягти віддалених ринків. Тому, в структурі міжнародних пасажироперевезень авіаційним транспортом майже 70% є перевезення на внутрішніх авіалініях.

На сьогодні на українському ринку авіаційних перевезень найбільшого значення набуває проблема якості бортових послуг та іміджу авіакомпаній в цілому, тому система управління якістю авіапослуг потребує розвитку та удосконалення. Питанням управління якістю послуг авіатранспортних підприємств та організацією сервісу в аеропортах та на авіалініях займалися такі науковці: Ареф'єва О.В., Сімкова Т.О., Лисиця Ю.Б., Архіпов В.В., Русавська В.А. П'ятиницька Н.О., Расулова А.М., Павелко В.Ю.

Сучасний ринок авіаційних послуг насичений та різноманітний. Авіаквиток дає право не тільки на послугу транспортування заданим маршрутом, а й на низку додаткових сервісів як на борту літака, так і в

аеропорту. Наприклад, найкращі європейські та азійські аеропорти пропонують пасажирам в середньому 200–250 видів додаткових послуг, провідні вітчизняні аеропорти – 15–20, а регіональні – не більше 5 [1].

Комплекс бортових послуг, що надаються авіаперевізником, включає обслуговування пасажирів з моменту їх вступу на трап літака і до моменту їх приземлення в пункті призначення та виходу із салону.

Кількість і якість пропонованих бортових послуг визначається типом і обладнанням повітряного судна, тривалістю польоту, часом діб, класом обслуговування. Послуги на борту можна поділити на: номінальні, включені у вартість квитка та додаткові. Деякі послуги є безкоштовними, а деякі – за додаткову плату.

До безкоштовних додаткових послуг належать такі: онлайн реєстрація на рейс, аксесуари для комфортного відпочинку під час польоту (пледі, подушки, маски для сну), спеціальне меню бортового харчування та додаткові порції, ліки і перша медична допомога, послуги для дітей, розваги (журнали, навушники з радіо, вбудовані екрани для перегляду фільмів), корисні дрібниці (наушники, гребінець, зубна щітка), екскурсія в кабіну пілота тощо. Звичайне бортове меню, залежно від авіакомпанії-перевізника, може бути як безкоштовним, так і за додаткову плату. Під час польотів на короткі відстані найбільше авіакомпаній харчування не пропонують, щоб максимально зменшити вартість авіаквитка. Закуси і напої в цьому випадку можна придбати за додаткову плату.

Додаткові платні послуги: вибір та бронювання міста на борту літака; попереднє замовлення харчування; супровід дітей (від 5 до 16 років), які подорожують самостійно; зустріч пасажирів, які потребують додаткової допомоги та індивідуального підходу (літні пасажирки, вагітні жінки, недієздатні з медичної точки зору); понаднормовий багаж; попередній запит на перевезення певних типів багажу (спеціальне спортивне обладнання, дитяча коляска, що не складається, музичні інструменти, аудіо- та відеообладнання, телевізори, холодильники); цінний багаж; додаткове пасажирське місце; перевезення тварин [2, 3].

Сфера бортового сервісу є невід'ємною складовою ринку транспортних послуг, що надаються як вітчизняними, так і міжнародними авіакомпаніями. Вона відіграє важливу роль і є одним з інструментів у реалізації конкурентних переваг на ринку пасажирських авіаперевезень. Авіакомпанії, конкуруючи між собою за залучення клієнтів, пропонують більш вигідні умови та дешевші тарифи на користування послугами.

Література:

1. Павелко В.Ю. Розвиток неавіаційної діяльності аеропортів України. Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». 2017. №17. С. 397.
2. Додатковий сервіс на борту URL: <https://feerie.com.ua/ua/node/645> (дата звернення: 12.09.2021).
3. Додаткові послуги на чартерних рейсах а/к МАУ URL: <http://pilon.net.ua/ua/news/view/74> (дата звернення: 16.09.2021).

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Ван Ханьлін,

аспірант 2 курсу,

Львівська національна академія мистецтв

КИТАЙСЬКА ДИТЯЧА КНИЖКОВА ІЛЮСТРАЦІЯ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ. ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ

Ринок дитячих ілюстрованих книг стрімко розвивається та пропонує все більш різноманітних та ексклюзивних авторських проєктів. Велику роль в даному явищі зіграла поява великої кількості нових ілюстраторів, які пропонують своє бачення на дитячу книгу. Сучасна китайська книжкова ілюстрація відрізняється певною орієнтацією на західне мистецтво з синтезуючи її зі східним світовідчуття та філософією.

Сам китайський термінологічний аспект наголошує, що поняття «книжкова ілюстрація» з'явилося донедавна, що пов'язано з тим що традиційний китайський живопис завжди був тісно пов'язаний з текстовою частиною. Тому слово «ілюстрація» («чату») в перекладі звучить, як «вставка картинка». Існує, ще кілька варіацій слова «ілюстрація» – це «хуа» та «ту» (рисунок, малюнок, зображення). Різниця між цими двома термінами полягає у ієрархичній ознаці «хуа» – вище естетичне зображення, коли «ту» – нижче.

Розуміння традиційних особливостей книжкової ілюстрації, допоможе зрозуміти основні модерні стичні тенденції її розвитку сьогодні [1, с.9-11].

Важливо виділити й той факт, що традиційний китайський живопис активно синтезувався з текстовими елементами, що вплинуло на сьогоdnішній вигляд дитячої ілюстрації. Гармонія між текстом і зображенням – основне завдання для ілюстратора, тому митці пропонують нові засоби художньої виразності у своїх проєктах. Проєкт Сюй Хоу «Ali's Eternal Shop» 2009 року демонструє не тільки авторську історію, а й гармонічне пов'язання тексту й ілюстрації. Малюнки авторка виконувала аквареллю, що надало ілюстраціям легкості і яскравості. Данні критерії є важливими для дитячої книжки. Легкі кольорові плями додають ілюстраціям декоративного характеру, а стилізоване зображення тварин створюють казкову атмосферу.

Серія авторських книжок Цзіді із Ченду «My way» пропонує новий погляд на сучасну дитячу ілюстрацію. Малюнки виконані графічному планшеті дозволили митцю створити яскраві світлові та кольорові ефекти, що надало ілюстраціям містичної загадковості. Перша книга була опублікована в 2004 році і розповідала про дівчинку і чоловіка на ім'я V. Розмиті обличчя в ілюстраціях двох головних героїв стають все чіткіше в міру розвитку історії. Останній на даний момент вийшов тому, Starry Valley, розповідає ще більше про дівчинку і V. Ці серії книг об'єднані однією історією можна віднести до жанру «графічний роман», де ілюстратор стає не тільки митцем, а й у якості автора книги. Явище авторських книжок сьогодні є одним з типових явищ, митці активно створюють власні тексти, що є особливістю сучасної книжкової графіки.

Китайську модерні стичну традицію демонструє проєкт Е Луї «Ода богині Лоу», де художниця звертається не тільки до класичної поеми, а й застосовує засоби художньої виразності традиційного китайського живопису. Ілюстрації авторки демонструють впізнану графічну стилістику китайського живопису, лише долею модернізацією у вигляді яскравих кольорів і певних елементів декоративності. Динамічні, графічні лінії надають книжці динаміки оповідання.

При аналізі сучасних книжкових проєктів можна виділити основні тенденції розвитку дитячої ілюстрації: національний характер з певною модернізацією художньої мови, розмаїття технічних технік; ріст кількості авторських книжок де ілюстратор виступає у якості автора; посилення популярності жанру «графічний роман»; зростання інтересу до національного фольклору, звернення до народних міфів, казок, билин та філософії; прагнення виходу європейський ринок. Таким чином, можна зробити висновок, що дитяча книжкова ілюстрація демонструє прагнення китайських митців модернізувати свої роботи під сучасний світ зі збереженням національних цінностей.

Література:

1. Виноградва Т. Мир как «представление»: Китайская литературная иллюстрация. Спб.: БАН; Альфарет – 2012.

Вишняк А.С.,
студентка II курсу, факультету педагогіки психології та мистецтв
Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка
Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент Стрільєвич Т.М.

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ЖИВОПИСУ НА ЗЛАМІ РЕАЛІЗМУ ТА ІМПРЕСІОНІЗМУ

Практика суворого академізму це суперечливий стиль, що проявляв себе у різних формах в різні історичні епохи. Цей період розвитку мистецтва завжди передував створенню нових стилів, зокрема й імпресіонізму – стилю, що дав поштовх до нового погляду на рамки у образотворчому мистецтві і на сучасне мистецтво нашого періоду. Так як академізм й досі залишається першочерговим етапом у професійному розвитку художника, важливо дослідити особливості синтезу цих стилів на прикладі живопису українських митців, щоб розширити рамки стильової грамотності.

Дослідники українського імпресіонізму такі як Петрова О., Асеева Н. зауважили, що підняття теми українського живопису ХХ ст. стало актуальним досить недавно. Після відходу радянського правління цей проміжок розвитку імпресіонізму був досить складним для українського мистецтва зокрема, тому зауважують в необхідності дослідження цієї теми.

Мета статті – ознайомитись з особливостями перехідного феномену стилів в живописі, визначити як це виділилось в українському імпресіонізмі і дослідити його характерні риси на початку свого становлення як самостійного стилю.

Кожен перехід до нової історичної доби – це боротьба з поглядами минулого та відстоювання нових ідей. Потреба у конфлікті, що передувала змінам тобто і розвитку відобразилась і в мистецтві імпресіонізму. Перші роботи з'явилися в 1860-х роках в знак протесту проти академізму. Митці вирішили самостійно шукати шлях до творчості. Одним із засновників напрямку вважаються Едуард Мане і Клод Моне. В середині 1860-х сформувалася техніка живопису імпресіоністів – використання пунктирних мазків[3]. Але такий революційний характер розвитку стилю не був однаковим у інших країнах, що й характерно було для українського живопису. Французький імпресіонізм можна охарактеризувати як приклад активної течії, коли художники прагнули зобразити всі емоції, дії динаміку, що відбуваються тут і зараз, використовуючи нові художні засоби, що кардинально суперечили канонічності академізму.

Початок зародження імпресіоністичних пошуків в академічному мистецтві почався ще в епоху Відродження. Дослідники мистецтва відмічають вплив романтичної і етнічної японської культури[2]. Як в російському живописі ХХ ст. так і в українському також досить міцно засіли засади реалізму та академічної школи, та з розвитком пейзажного мистецтва другої половини ХХ ст. роботи митців, наприклад таких як П. Левченка, І. Похитонова, І. Труша, О. Світославського стали набувати емоційнішого характеру в цьому перехідному періоді відчувались риси характерних для пленеру локальних мазків у поєднанні з композиційними мотивами реалізму, тобто побутових сцен, пейзажів, що в подальшому ставали все динамічнішими відтворюючи мінливий момент події. З процесом перевтілення реалізму в імпресіонізм художники розділились на дві групи, ті хто залишився вірним академізму і активні представники прогресивного імпресіонізму, що сприйняли його відкриття, як залучення до європейських тенденцій, збагачення художнього доробку, такі як І. Труша, А. Куйнджі, М. Ткаченка, П. Левченка, М. Беркоса, К. Костанді, П. Нілуса, О. Мурашка, М. Бурачека, А. Маневича, О. Кульчицької та інші[5]. Саме в імпресіонізмі у художників з'явилась можливість показати українське мистецтво на європейському рівні та боротись за її національність. Переломний момент переходу до пошуку нових художніх засобів виразності у кожного художника різний, але в середньому це початок ХХ століття[2].

Характерними рисами відходу від реалізму в живописі українських митців стала втрата чіткості та визначеності мазків, як в основах пленерного живопису, перейшовши до гри кольору та світла. Як зазначає К. Медведєва: «Імпресіоністи ніби розчинили простір у повітрі й світлі, представили його як невинний потік змін і перевтілень.»[4]. Український варіант імпресіонізму був запозиченням французької образотворчої системи та творчого методу вітчизняними художниками на зламі ХІХ–ХХ ст. Українські пейзажисти також відроджують етюд, активно його розвиваючи і вдосконалюючи. Багато митців-модерністів зверталися до досягнень імпресіонізму, який становив початковий етап їхнього творчого становлення[1].

На нашу думку дослідження українського імпресіонізму залишається актуальним з теоретичної позиції мистецтвознавства, хоч він і зайняв невелику частину та став поштовхом для розвитку не лише живопису, а й української національності. А також з практичної точки зору, дослідження творів українських художників імпресіонізму допоможе урізноманітнити колірне бачення у власній творчості саме на етапі вивчення академічних основ, а також відтворити бажаний емоційний стан композиції. В розвитку подальшого сучасного мистецтва і українського зокрема, художники ще неодноразово будуть звертатись до витоків імпресіонізму, так як цей стиль поклав початок новому невинному потоку пошуку нових художніх засобів та стилів.

Список використаних джерел

1. Бабуніч Ю. Імпресіонізм в українському живописі доби модернізму: регіональні особливості. // ВІСНИК львівської національної академії мистецтв, 2017. Випуск № 32. С.44-55
2. Зародження імпресіонізму NavigatorTv: веб сайт. URL: <https://www.navitv.net/impressionizm/> (дата звернення 22.09.2021).
3. Імпресіонізм в живописі, или Ловцы прекрасного мгновения VERY IMPORTANT LOT: веб сайт. URL: <https://veryimportantlot.com/ru/news/blog/impressionizm-v-zhivopisi-ili-lovcy-prekrasnogo-mgnoveniya> (дата звернення 22.09.2021).
4. Медведєва К. Український імпресіонізм / К. Медведєва, О. Зінко. Вінницький національний технічний університет. 2020
5. Петрова О. Імпресіонізм як маргінальне явище в українському живописі 50-70х років ХХ ст. // Магістеріум. Культурологія, 2011. Випуск № 42. С.52-55

Фоміна К.О.,
аспірант кафедри мультимедійного дизайну
Харківської державної академії дизайну і мистецтв

ВОДЯНІ ЕКРАНИ, ІНТЕРФЕЙСИ ТА ДОПОВНЕНА РЕАЛЬНІСТЬ

Вода, завдяки своїй пластичності, знайшла багато застосувань у сфері мультимедійного дизайну і мистецтва. Серед прикладів такого застосування можна виділити парові завіси, водяні екрани, водяні «принтери». Завдяки поєднанню водної поверхні у різних станах та проєкційного обладнання можна винайти нові форми візуалізації доповненої реальності.

Паровий, або туманний екран – це спеціальним чином підготовлена вода, що з холодного пару розпоршується щільною стіною та дозволяє спроектувати на неї звичайним або лазерним проєктором якісну, чітку картинку [1]. Такий екран може бути обладнаний сканером, що дозволяє використовувати його як сенсорний екран (touch screen). Це дозволяє не просто показувати імерсійну проєкцію двом учасникам, як наприклад у експериментах компанії Microsoft [2], а й зробити віртуальний простір справді об'ємним, навіть з глибиною.

Захопливими виглядають лазерні проєкції з портфоліо компанії LCI, яка демонструє способи використання водяних екранів [3]. Вже не пар, а справжні потоки розпиленої дрібними краплями води стають основою для проєкцій, у яких посеред озера чи затоки з'являються виринаючі об'ємні образи (Рис. 1). Особливістю такого екрану стає можливість утворення не лише площинного, а й 360-градусного екрану-куполу.

Рис. 1 Кадр із відео. Анімований олень біжить по воді.

Водяний принтер, який виготовили для комерційної реклами компанії «Gatorade» [4] інтерпретує тривимірну анімацію та перетворює її на потік крапель води таким чином, щоб падаючі краплі відтворювали 3D-модель. За допомогою спалахів та фотозйомки, кадри якої були об'єднані та пришвидшені, творці відтворили те, що здавалось можливим лише за допомогою комп'ютерної графіки. Подібний водяний принтер у поєднанні з лазерним проєктором міг би бути цікавим та варіативним арт-проєктом. Водяні краплі, підсвічені віртуальними зображеннями з проєктора, або лазерними променями могли б розважати глядачів різними історіями або щось рекламувати. Саме так вчинили автори проєкту «Крапля» [5], у якому надшвидкісний проєктор періодично проєкує у точно визначений час зображення, створюючи ілюзію, що кожна крапля води анімована. Це інтерактивний витвір мистецтва, який змінює відображення крапель, коли до них торкаються або тримають рукою (Рис. 3).

У експерименті студії «Dxbproductions» [6] за основу взяли не краплі, а цілий басейн. На темну поверхню, наповнену водою, за допомогою проєктору накладались різні зображення: квітковий килим, риби та рослини тощо (Рис. 4). Всі зображення можна було бачити крізь товщу води, торкатись неї. Завдяки такій інтерактивній поверхні, у яку можна фізично проникнути, виникав ефект присутності та здавалось, що риби справді знаходяться у басейні.

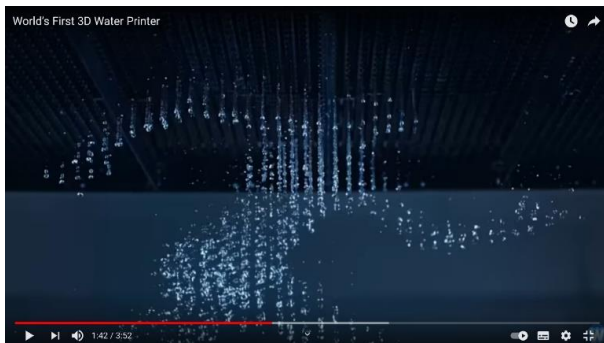

Рис. 2 Кадр із відео [4]. Краплі утворюють фігуру людини.

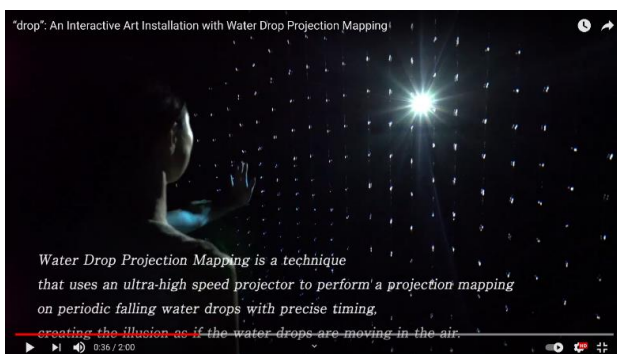

Рис. 3 Кадр із відео [5]. Краплі підсвічені проєктором.

Перетворити воду на справжній інтерфейс, у якому вона є засобом взаємодії, цілком реально. Японець, Таїчі Іноуе створив пристрій «Minamo», що перекладається як «поверхня води» з японської. Він розмістив над екраном ємність з водою, відстежуючи рухи у якій можна керувати вказівником, а в подальшому вираховувати глибину занурення та використовувати це для тривимірного управління [7].

Наведені приклади ілюструють потенціал використання води в якості основи для створення доповненої реальності, а також повноцінних інтерфейсів для взаємодії з нею. Вони відкривають шлях до нових оригінальних розробок та проєктів з AR.

Рис. 4 Кадр із відео [6]. Морське дно із рибами та водоростями.

Література:

1. Туманный (паровой) экран. *Современные музейные технологии* : Веб-сайт. URL: <http://temusmt.ru/tuman> (дата звернення: 20.09.2021).
2. Dyadic Projected Spatial Augmented Reality : Веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Df7fZAYVAIE> (дата звернення: 20.09.2021).
3. LCI Latitude Festival 2017 Water Projection Highlights. *Youtube* : Веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RkMCJZaRnKI> (дата звернення: 20.09.2021).
4. World's First 3D Water Printer. *Youtube* : Веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Us7JsVBc1qo> (дата звернення: 20.09.2021).
5. "Drop": An Interactive Art Installation with Water Drop Projection Mapping. *Youtube* : Веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=BRLx4IMetu4> (дата звернення: 20.09.2021).
6. Water Surface Projection. *Vimeo* : Веб-сайт. URL: <https://vimeo.com/8277829> (дата звернення: 20.09.2021).
7. Водный интерфейс. *Все о моддинге* : Веб-сайт. URL: <http://www.modding.ru/view/3217.html> (дата звернення: 20.09.2021).

*Чжу Цзяньсюнь,
аспірант 2 курсу,*

Львівська національна академія мистецтв

ТРАНСФОРМАЦІЯ КИТАЙСЬКОЇ ПЕЙЗАЖНОЇ ТРАДИЦІЇ В ОЛІЙНОМУ ЖИВОПИСІ КІНЦЯ ХХ–ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Останні роки спостерігається процес активного розвитку олійного живопису серед китайських майстрів. Хоча дана техніка почала користуватись попитом серед китайських митців починаючи з кінця ХХ століття, сьогодні олійний живопис став основою для китайської академічної школи. Велику роль в цьому процесі зіграв розвиток міжнародної комунікації. Східна академічна система активно орієнтується на класичну європейську мистецьку школу. Яскраво дане явище спостерігається саме в олійному живописі. В роботах більшості китайських майстрів одразу помічається тяжіння до реалістичного характеру, а техніка живопису відрізняється широкою манерою письма та узагальненістю форм. При цьому, модернізація китайського традиційного малярства не стає проблемою втрати національної спадщини. Китайські митці активно звертаються до образів, символів та знаків, які говорять про їх культурну ідентичність.

В творчості низці живописців спостерігається розвиток пейзажного та анімалістичного жанру. Важливо звернути увагу на те, що китайська система жанрів відрізняється від європейської. У китайському традиційному живописі жанр об'єднує твори не стільки за предметним наповненням, скільки за змістом. Так, наприклад, природа зображувалася як в розгорнутих багатопланових композиціях жанру «шань-шуй» («гори і вода»), так і фрагментарно в жанрі «хуа-няо» («квіти і птахи»), також в жанрах «рослини і комахи», «тварини і ліс» у панорамних пейзажах «шань-шуй» зображувалися гори, водопади. Дана традиція жанрів залишається актуальною і сьогодні хоча вона зазнала певної модернізації.

Традиційні китайські пейзажі в порівнянні з картинами, написаними олійними фарбами, зазвичай містять насичені і яскраві кольори, чітко визначені форми і наповнені відповідно до західної живописної традиції. Східні твори відрізняються оповідальними деталями, мають особливі, національні, відмітні риси. По-перше, концепція «фей-бай» (концепція «порожнього малюнка»), метод в традиційній китайській живопису, який використовував особливий натиск пензля, в результаті чого щільність мазка дозволяє залишити смуги білого простору. По-друге, межі в традиційних китайських пейзажах більш розмиті, ніж в пейзажах, створених в західній традиції в техніці олійного живопису. По-третє, в порівнянні з пейзажами, написаними маслом, в традиційних китайських пейзажах зазвичай обмежена колірна гама. Традиційна китайська пейзажна техніка ґрунтується на акцентних мазках і різної ступеня інтенсивності туші [1, с. 31].

Сучасний художник Ван Чанкай в серії своїх полотен демонструє новий погляд на пейзажний жанр. Твори живописця відрізняються яскравою кольоровою палітри, узагальненістю живописних форм, декоративним характером. Пейзажі митця звертаються до китайського народної культури, красиви рисових полів, пруди з журавлями, горні вершини та ін. Ван Чанкай часто бере за основу складний ракурс «зверху», який притаманний класичному народному китайському живопису тушшю, такий складний ракурс надає живописним полотнам декоративний характер. Плямова стилізація образу тварин, птахів, квітів також відсилає глядача до класичного китайського малярства. Незважаючи на певну технічну модернізацію митець слідує стародавнім традиціям китайської жанрової системи. Художник активно звертається до жанру «хуа-няо» («квіти і птахи»), зображення журавлів та лілей один з улюблених мотивів митця. Журавлі на полотнах художника мають декоративний характер. Використання світлових та кольорових ефектів будують авторський стиль. Творчість Вана Чанкай багатогранна, складно віднести митця лише до одного стилю або жанру. В його творчому здобутку є низка робіт реалістичного характеру та помітна деталізація навколишнього простору.

Сучасний китайський митці активно експериментують з технікою, додаючи до неї нові засоби візуальної виразності, що яскраво демонструє пейзажний жанр. Пейзажні полотна виділяються тяжінням до узагальненості, яскравих кольорів, динамічності кольорової плями та водночас орієнтуються на класичний китайський живопис тушшю, що виділяється у будові композиції, ракурсі та у формологічній будові зображення.

Література:

1. Meyer Shapiro. For Style. London: Oxford, 1998., с. 32-34.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Євмінов С.В.,

*здобувач наукового ступеня доктора філософії
Академія зовнішньої розвідки України.*

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ У ВИЗНАЧЕННІ СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Одним з найважливіших завдань для сучасної держави є стратегія виявлення, ідентифікації та попередження потенційних загроз, що передбачає комплекс цілеспрямованих дій: від постановки цілей, завдань, моніторингу структурних елементів безпекової сфери до розробки варіативного інструментарію забезпечення національної безпеки та коригування стратегії розвитку всіх життєво важливих сфер: політичної, економічної, інформаційної, воєнної та інших.

Потенційні загрози впливають на всі важливі для держави показники, насамперед на її конкурентоспроможність, репутацію й імідж, забезпечення національних інтересів на міжнародній арені. Отже, стратегічний аналіз стану всіх безпекових показників виходить на перший план при формуванні та прийнятті управлінських рішень [1].

Аналіз потенційних загроз, виявлення сильних і слабких сторін, можливостей і перспектив розвитку, а також розробка стратегії мінімізації потенційних загроз складають головне завдання стратегічного прогнозування та планування.

Методологічною основою безпекових досліджень є системне вивчення основних характеристик потенційних загроз національній безпеці.

У сучасному світі кожна держава піддається всебічному впливу: як зовнішньому, так і внутрішньому. Цей вплив може бути позитивним і негативним, який відображається на всіх сферах життя суспільства. Саме тому необхідно знати й передбачувати можливі прояви негативного впливу суб'єктів і об'єктів навколишнього світу.

У широкому сенсі поняття «загроза» можна визначити як негативну зміну в зовнішньо- та внутрішньополітичному середовищі, яка завдає значного реального збитку або можливу шкоду державі в цілому, її структурним складовим і безпосередньо суспільно-політичним та економічним інтересам. Загроза

передусє конфліктному стану, це завжди намір і можливість нанесення шкоди інтересам безпеки. Загроза завжди має певного адресата, а рівень негативного впливу загроз розрізняють за характером завданої шкоди [2].

Можливість здійснення превентивних заходів запобігання загрозам пов'язана з багатьма факторами, які одночасно впливають на визначення, оцінку та стратегічний аналіз безпекової ситуації.

До політичних факторів належать: тип управління державою, стабільність уряду, свобода слова і норми законодавства, рівень бюрократизації, криміногенний і корупційний рівень, соціальне законодавство, тенденції політичних змін тощо.

Фактори економічного стану: динаміка розвитку економіки (її спад, зростання, стагнація); зміна курсів валют і вартості капіталів; рівень безробіття та інфляції; наявний дохід на душу населення; основні тенденції в банківській і фінансовій сферах.

Соціокультурні фактори: демографічний стан, рівень освіченості населення, особливості менталітету та культурні цінності, стратифікація населення, культура нації.

Технологічні параметри: інновації та трансформації у провідних технологіях, капіталах і методах ведення бізнесу; вплив інтернету і мобільних технологій; нововведення в інформаційних технологіях тощо.

Стратегічна оцінка потенційних загроз національній безпеці складається з певних цільових установок, конкретних заходів щодо забезпечення безпеки. Звичайно, зовнішні та внутрішні фактори ризику існують на всіх рівнях управлінських рішень. Однак, саме для стратегічних рішень кількість і значимість зовнішніх факторів ризику вище, ніж для оперативних або тактичних, внутрішніх. Стратегічний аналіз дає змогу визначити не лише рівень загроз, але й дати відповідь на питання, які стратегічні заходи необхідно розробити й впровадити для мінімізації ризиків і загроз, для використання своїх сильних сторін і можливостей на світовій політичній арені.

Література:

1. Ансофф И. Стратегическое управление. Москва: студия АРТ, 2019. 239 с.
2. Competitive Strategy: A Methodology for Analyzing Industries and Competitors. New York: Alpina Business Books, 2020. 454 p.

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

*Берега Р.П.,
к.пед.н., доцент кафедри,
Герус О.П.,
ст. викл. кафедри,
Годованський О., О.,
викл. кафедри.*

*Кафедра морально-психологічного забезпечення діяльності військ
Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного*

АНАЛІЗ ОКРЕМИХ МЕТОДІВ ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАННЯ В СВІТЛІ ІНТЕРІОРИЗАЦІЙНОГО ПІДХОДУ

Пошук, удосконалення та впровадження у військово-педагогічну практику нових сучасних, методів, форм та принципів навчання важко уявити без такого явища, яким є інтеріоризація. Адже якісний вплив з метою видозміни свідомості та світоглядних уявлень, що мають місце у навчанні і вихованні майбутнього офіцерів в умовах збройного захисту суверенітету та територіальної цілісності держави сьогодні вимагає нових та ефективних підходів, які є необхідними як для військовослужбовців Збройних Сил України, так і для військових педагогів, які забезпечують їх підготовку.

Відомо, що основоположник підхід у визначенні явища інтеріоризації був вперше закладений у працях представників французької психологічної школи Ж. Піаже, П. Жане та А. Валлона. У подальшому їхнє вчення одержало суттєвий розвиток у дослідженнях відомого німецького мислителя та філософа Ф. Ніцше [4], а згодом і в працях окремих представників української психолого-педагогічної школи, зокрема О. Бабенко [1] та С. Максименко [3].

У нашому розгляді процесу інтеріоризації, як явища у військовій педагогіці, важливим є погляд відомого українського вченого і педагога С. У. Гончаренка, котрий стверджував, що інтеріоризація – це процес перетворення зовнішніх, реальних дій з предметами на внутрішні, ідеальні дії. При цьому вони підлягають специфічній трансформації – узагальнюються, вербалізуються, скорочуються і, головне, стають здатними до подальшого розвитку, який переходить межу можливостей зовнішньої діяльності. Це дає змогу людині оперувати образами предметів, яких у певний момент немає в її полі сприймання, подумки переміщатися в минуле, майбутнє, у просторі тощо [2, с. 148].

У досягненні цієї непрості мети вважаємо, що найбільш ефективними педагогічними методами є:

1. Метод прикладу. Даний метод у вивченні та засвоєнні військових дисциплін в умовах польових занять, перш за все, розглядається нами, як природний вияв, закладений у людині на генетичному рівні. Адже схильність до копіювання, відтворення, імітації, копіювання, наслідування вже від народження закладена у кожному із нас природою. Втім, застосування методу прикладу у військовому навчанні ми розглядаємо із двох підходів.

Перший – приклад позитивний. Саме його застосування у навчально-виховній роботі із курсантами покликано виховувати у них професіоналізм та належні морально-бойові якості. Відтак, позитивні приклади, наведені військовим педагогом (командиром) щодо вирішення поставлених завдань, зокрема, з тактики ведення основних видів бою або інших елементів військових навчань, мотивують у курсантів необхідність адаптації набутих знань у практичну діяльність.

Другий – приклад негативний. Застосування саме його під час проведення полігонних навчань повинно забезпечити у курсантів найголовніше – доцільність застосування на практиці прикладу позитивного. Саме негативний приклад, при детальному його вивченні, стає запорукою уникнення військовослужбовцями помилок, якіє недопустимими під час військової діяльності.

Як бачимо, під час застосування зазначеного методу явище інтеріоризації стає поглиблюючим фактором. За умови вдалого застосування у навчальній дії педагога метод прикладу стає внутрішнім, глибоко усвідомленим набутком курсанта, що сприяє ефективному підвищенню його військової вправності. А тому, цілком закономірно, що наступним методом, здатним ще більше доповнити у практичному втіленні метод прикладу, є відтворення.

2. Метод вправи. Процес інтеріоризації при застосуванні педагогом цього методу і у його подальшому засвоєнні курсантами ґрунтується, перш за все, на тісній взаємодії різних видів пам'яті людини, серед яких м'язова перебирає на себе чи не найбільше навантаження. Проте, необхідно зазначити, що ефективність явища інтеріоризації у застосуванні даного методу завжди залежатиме від наступних основних умов:

роз'яснення та пояснення педагогом мети та доцільності засвоєння курсантами методу вправи (без усвідомлення потреби вправі у навчанні даний метод перетвориться у необдуману механічну або ж фізичну дію, яка не досягне потрібного відображення у свідомості виконавця поставленого перед ним завдання);

розвиток засвоєння курсантами вправи у динаміці, що передбачає рух від «простого» до «складного» і є передумовою кращого засвоєння усіх етапів вправи та подальшого якісного відтворення при виконанні певних завдань;

диференційований підхід педагога до процесу засвоєння вправ курсантами, який має ґрунтуватися на індивідуальних здібностях та зважати на психологічні особливості кожного військовослужбовця;

мотивація курсанта за умови, коли кількість вправ у його відпрацюванні переходить в якість і перетворюється для нього на запоруку для подальшого професійного зростання;

оцінка і аналіз засвоєння курсантами вправи із, водночас, широким застосуванням педагогом інших методів таких як: заохочення, зауваження, побажання, кореляція результатів, що є підсиленням у психіці явища переходу від «механічного набутого» до «усвідомленого».

Однак, свого найефективнішого розвитку вправа здатна віднайти у системі або ж комплексі її застосування та відтворення. Тому, наступним педагогічним методом, який покликаний удосконалити вправу, є метод тренування.

3. Метод тренування. Саме у вдалому застосуванні методу тренування під час навчання курсанти мають змогу досягнути цілісну картину у відпрацьованні поставлених перед ними завдань та усвідомити кінцеву мету запропонованої педагогом навчальної методики, завдяки чому набути впевненості у практичній готовності до виконання найскладніших бойових завдань.

Інтеріоризація, як психолого-педагогічне явище, завдяки практичному застосуванню методу тренування отримує переконливі підстави внести у свідомість курсанта та його світогляд міцні переконання, які є основою для формування належних морально-бойових якостей та інноваційного професійного мислення майбутнього офіцера.

Практичне застосування методу тренування впливає на якість і всеосяжність нових знань і крізь явище інтеріоризації здатне діяти та виводити свідомість курсанта за дотримання педагогом таких передумов: органічність застосування тренувань у контексті навчальної програми дисципліни; створення військовим навчальним закладом належних умов для організації і проведенні тренувань; наближення змісту і форми тренувань до військових реалій; дотримання у тренуваннях інтерактивної складової, в якій тісно поєднується теорія з практикою; дотримання принципів синтезу і аналізу у ході тренувань, як головної умови їх організації, проведення та підведення підсумків після їх завершення.

Ми переконані, що саме за таких умов, тренування, як педагогічний метод, якнайкраще сприятиме позитивній трансформації явища інтеріоризації у наданні курсантам професійно-практичних знань, навичок та вмінь.

Дидактична апробація усіх наведених нами педагогічних методів у процесі їхнього застосування з метою якісного впливу на явище інтеріоризації курсантів здобула чимало позитивних результатів у нашій педагогічній діяльності і є перспективною для подальшого їх вивчення, розвитку та застосування у роботі військового педагога.

Література:

1. Бабенко О.В. Генезис поняття «інтеріоризація» в психолого-педагогічній науці. Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти. 2018. 2(1). С. 23–28.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко — К.: Либідь, 1997. — 376 с.
3. Максименко С. Д. Генетична психологія учіння людини: монографія / С.Д. Максименко.- Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. - 206 с.
4. Фрідріх Ніцше. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі. Переклад з німецької Анатолій Онишко. — Львів: Літопис, 2002. — 320 с.

*Лілія Білоус,
викладач спеціальних дисциплін, 1 категорія
м. Дружківка Донецька обл. Україна*

ВИКОРИСТАННЯ АЛЬБОМУ ДЛЯ ГРАФІЧНИХ РОБІТ, ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ ТА ЯКОСТІ ЇХ НАВЧАННЯ

В умовах реформування змісту освіти, стоїть нагальна проблема у підготовці фахівця, здатного швидко адаптуватися до складних умов соціальної і професійної діяльності, самостійно і відповідально приймати рішення, зорієнтованого на успіх та постійне самовдосконалення.

Забезпечення якості підготовки майбутніх професійно мобільних фахівців, підвищення їх конкурентності на ринку праці змушують навчальні заклади оновлювати зміст освіти і навчання, змінити традиційну систему роботи навчального закладу з підготовки кваліфікованих робітничих кадрів на інноваційну систему роботи з формування професійно мобільного фахівця.

Нині потрібен такий фахівець, якого б визнавали в більшості країн світу. Подібна мотивація вирішення цього питання зумовлює якісно нові вимоги до професійної діяльності викладача. Їх втілення - сучасною науково-методичного забезпечення процесу навчання у вищому навчальному закладі.

У професійній підготовці фахівців актуальним стало використання робочих зошитів з різних дисциплін фахової підготовки, які виконують багатоаспектну роль у підвищенні ефективності навчання за умови їх методично грамотного конструювання та використання.

При підготовці фахівця у вищому навчальному закладі здійснюється активний пошук можливостей розвитку, формування системи ціннісних орієнтацій, моделювання свого майбутнього, формування образу майбутньої професії. Саме на цьому етапі надзвичайно важливо сформувати у студентів внутрішнє усвідомлення багатоваріантності можливостей розвитку, уміння співвідносити особисті ціннісні орієнтації із загальнолюдськими, уміння сприймати світ в русі, пристосовуватися до нестримно змінних умов, тобто формувати професійну мобільність.

Таким чином, вимоги сьогодення, ставлять перед викладачем завдання якісного методичного забезпечення, яке б сприяло формуванню професійної мобільного фахівця.

Стає актуальними завдання опанування студентами способами самостійного здобування й активного засвоєння знань. Рішення цього завдання зумовлює застосування нетрадиційних методів і засобів навчання. І саме альбом з графічних робіт (робочий зошит) – це вид навчальної літератури, який виступає найбільш мобільний та особистісно-орієнтований серед інших навчальних видань. Робочі зошити (зошити з друкарською основою) міцно увійшли у систему загальноосвітньої підготовки та розглядаються для багатьох предметів як обов'язкова складова навчально-методичного комплексу. У професійній підготовці фахівців такого широкого застосування робочі зошити поки не отримали, але їх розробка та впровадження в навчальний процес є актуальним питанням.

Сучасний робочий зошит – це дидактичний комплекс, призначений для самостійної роботи студентів на аудиторному практичному занятті, а також позаурочний час безпосередньо на його сторінках. Використання робочого зошта полегшує педагогові планування заняття, дозволяє поєднувати усну і графічну роботу, позбавляє студентів від великого обсягу механічної роботи, а також сприяє диференціації та індивідуалізації процесу навчання. Призначення робочого зошта полягає в тому, щоб допомогти студентам в засвоєнні важкого для них теоретичного курсу, показати можливі методи і прийоми аналізу матеріалу. Виконання вправ, креслення завдань, читання навчальної та наукової літератури сприяє розвитку самостійного мислення студентів, тому викладач повинен надати можливість студентам самим знайти рішення й аргументувати його, залучаючи теоретичні знання, засвоєні на лекціях.

Впровадження робочих зошитів у практику навчального процесу покликано вирішити такі завдання:

- більш міцне засвоєння студентами теоретичних положень;
- набуття практичних умінь і навичок рішення типових, а також розвиваючих, творчих завдань;
- формування в студентів умінь і навичок самоконтролю;
- розвиток мислення студентів;
- здійснення викладачем контролю за перебігом процесу навчання.

Впровадження у навчальний процес зошитів з друкарською основою, дозволяє викладачу донести до студента стрімко зростаючий обсяг навчальної та наукової інформації; вдосконалює педагогічну діяльність викладача завдяки реальній можливості індивідуального підходу до студентів; розвиває навички самостійної пізнавальної діяльності, аналітичного мислення, вчить студентів аналізувати і узагальнювати інформацію, дозволяє у неспішній обстановці, виконуючи індивідуальні та творчі завдання, перевірити власний рівень засвоєння матеріалу; економить час, який викладач використовує на перевірку та оцінювання навчальних досягнень студентів.

Мною був розроблений і впроваджений в навчальний процес «Альбом для графічних робіт» для спеціальності 192 «Будівництво та цивільна інженерія».

Головною метою використання альбому для графічних робіт у професійній підготовці є оптимізація та підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності студентів на всіх етапах навчального процесу. Альбом для графічних робіт застосовується у ролі помічника при вивченні теоретичного матеріалу та створенні орієнтовної основи дій студентів при виконанні графічних завдань за індивідуальними варіантами.

Альбом для графічних робіт побудований таким чином, що дозволяє індивідуалізувати навчальний процес і створює сприятливі умови для формування в студентів умінь логічно мислити, аналізувати, робити висновки, обґрунтувати свої практичні дії, а отже сприяє посиленню мотивації студентів до навчання, збільшує час на виконання графічної роботи.

Під час роботи у такому альбомі студенту необхідно на етапі вхідного і вихідного контролю дописати, накреслити і докреслити безпосередньо на його сторінках. При вивченні теоретичних положень друкована основа дає змогу студентові сконцентрувати свою увагу на сутності навчального матеріалу та заощадує час на конспектування. Тому завдяки альбому для графічних робіт навчальний матеріал легше сприймається. Після вивчення теоретичного матеріалу, студент має змогу одразу приступити до виконання графічної роботи, що значно збільшує обсяг його розумових і практичних дій.

Войтко Л.Р.,

Волинський національний університет імені Лесі Українки.

Науковий керівник – доц. Мішук І.М.

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сьогодні ми живемо у цифровій епосі, яка вплинула на більшість сфер нашого життя. На даному етапі розвитку нашого суспільства ми можемо спостерігати модернізацію змісту освіти, підходів та методів викладання. Інноваційні технології дають можливість урізноманітнити та вдосконалити процес навчання. Тому, метою сучасного вчителя є вибір методів, форм та засобів організації навчальної діяльності учнів для успішного засвоєння та застосування знань.

В останні роки проблема використання новітніх інформаційних технологій в освітніх закладах значно зросла. Тому, зараз ми не можемо уявити сучасний урок без використання новітніх технологій, так як вони вже стали невід'ємними засобами навчального процесу.

Вивчення іноземних мов складається з формування чотирьох видів мовленнєвої діяльності, а саме: говоріння, читання, письма та аудіювання. Попри вище перелічене, також не можна забувати про засвоєння граматичних форм, орфографічні та фонетичні норми, правила вимови та словниковий запас. Д. Вілкінс, професор лінгвістики та секретар британської Асоціації прикладної лінгвістики писав: «Без знань граматики можна передати досить мало, проте без знань лексики не можна передати нічого» [8, с. 40]. Саме тому найбільше уваги у вивченні іноземної мови приділяється формуванню лексичної компетентності.

Попри той факт, що багато пострадянських, сучасних українських та іноземних дослідників, серед яких Ю. Федоренко [3], О. Єгорова [7], С. Ніколаєва [1, 2], І. Nashion [6], К. Caro [4], М. Hannay [5] та інші, активно займалися дослідженням лексичної компетентності на сучасному етапі все ж дане поняття залишається малодослідженим. Тому пошук ефективних та інноваційних засобів навчання лексики залишається актуальним, адже в умовах глобалізації та технологізації суспільства, важко зацікавлювати традиційними засобами навчання.

Метою даного дослідження є з'ясувати та представити підходи та ефективні засоби формування іншомовної лексичної компетентності, зокрема, засобами інноваційних технологій.

Поняття «лексична компетентність» (ЛК) є досить складним, тому ми можемо зустріти дуже багато його тлумачень. У «Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти» зазначається, що лексична компетентність є здатністю використовувати мовний словниковий запас, який складається із граматичних та лексичних елементів.

К. Каро висвітлює і думку професора Оксфордського університету Генріксона, який стверджує, що ЛК – це система із трьох вимірів, тісно пов'язаних між собою: знання значення слова, його глибини та здатність розуміти ефективні можливості використання слова у контексті [4, с. 213]

В нашому дослідженні ми представляємо декілька інструментів, якими вчителі можуть користуватися у викладанні лексики. Педагогічні дослідження доводять, що наступні інструменти пропонують ефективні методи для формування ЛК. Дані інструменти можуть бути легко адаптовані до різних уроків.

Ми згрупували ці інструменти за основними напрямками їх використання, а саме:

1. Інструменти для презентації лексичного матеріалу.
2. Інструменти для автоматизації лексичних навичок.
3. Інструменти для застосування лексики.

Інструменти для презентації лексичного матеріалу. Учитель може підготувати flash-картки для презентації нової лексики за допомогою **AnkiWeb, Quizlet, Oxford English Vocabulary Trainer, Brainscape, Cram** та багатьох інших, які є доступні в інтернет-браузерах та як додатки для Android та iOS.

Дані додатки пропонують дизайн карток, озвучування слова носієм мови, можливість продемонструвати лексичну одиницю у контексті речення, прикріплювати картинки, групувати слова за темами та створювати набори та ділитися цим з іншими.

Інструменти для автоматизації лексичних навичок. На рівні слова ми можемо автоматизувати лексику за допомогою створення *mind maps*. На рівні словосполучення актуальним буде підбір логічних лексичних відповідників до певного слова, а на рівні речення можна використовувати завдання на підстановку чи логічне доповнення речень. Усі ці завдання можуть бути реалізовані в таких онлайн-додатках як **Coogle** та **MindMeister**. Ці додатки можна використовувати для домашніх завдань на запам'ятовування та відпрацювання вокабуляру або ж для створення власних карт.

Інструменти для застосування лексики. Для застосування лексики найкраще використовувати метод дискусії або дебатів. За основу можна взяти короткометражний фільм, відеоролик відповідно до теми уроку з таких онлайн-ресурсів як **BBC, Lingualeo, YouTube** або **British Council**. Дані інструменти урізноманітнюють стандартний урок, а учні навчаються розпізнавати відповідні лексичні одиниці.

Та лексику варто застосовувати не тільки усно, а й письмово. Учні можуть підготувати письмовий переказ на основі переглянутих роликів, реклам, промов чи лекцій на порталах **TED-talks, Canvas Network, National Geographic Free Views, MOOC** та представити письмову роботу за допомогою **Blackboard, Google Docs** та **MC Office** та надати до неї доступ для свого вчителя та однокласників.

Отже, ми встановили, що успішне вивчення іноземної мови залежить від регулярного та поетапного поповнення лексичного запасу – формування лексичної компетентності. У XXI столітті вчителі мають усі необхідні ресурси, що дають змогу відмовитися від застарілих завдань та перейти до оригінальних і креативних способів навчання лексики, що, в свою чергу, мотивують та зацікавлюють студентів, мобілізують та урізноманітнюють навчальний процес.

Література:

1. Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): Навчальний посібник. – К.: Ленвіт, 2008. – 285 с. 8)
2. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови : наук.-метод. журн. / засн. Київський лінгвістичний університет і вид-во “Ленвіт”; гол. ред. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Вид-во “Ленвіт”, 2010. – № 2. – С. 11-17.
3. Федоренко Ю. П. Формування комунікативної компетентності старшокласників на сучасному етапі // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка. – Випуск 2. Серія «Педагогічні науки». – Полтава, 2004. – С. 82-87.
4. Caro, K., & Rosado, N. (2017). Lexis, lexical competence and lexical knowledge: a review [Electronic resource] / Journal of Language Teaching and Research, 8(2), P. 205-213. – Access mode : <https://doi.org/10.17507/jltr.0802.01> .
5. Mackenzie, J. Lachlan & Hannay, Mike. (2001). Developing lexical competence: a computer-assisted, text-based approach [Electronic resource] / Cauce: Revista de filología y su didáctica, ISSN 0212-0410, № 24, 2001, P. 541-564. – Access mode : https://cvc.cervantes.es/literatura/cauce/pdf/cauce24/cauce24_33.pdf .
6. Nation, I.S.P. (2001) Teaching and Learning Vocabulary in Another Language. [Electronic resource] / Cambridge: Cambridge University Press. – Access mode : <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam031/2001269892.pdf>
7. Yehorova, Olesia & Bila, Oleksandra. (2018). STRATEGIES OF INTRODUCING THE INDIVIDUAL LEARNING STYLE IN THE DEVELOPMENT OF THE ENGLISH LANGUAGE LEXICAL COMPETENCE OF PUPILS. 12.

*Овчатова А.П.,
аспірантка кафедри освіти дорослих
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*

РОЛЬ ТА МІСЦЕ КОНЦЕПЦІЇ СИСТЕМИ STEM-ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Система української освіти не завжди встигає за інноваціями і провадженнями, які як правило вже стали звичними для європейських та розвинутих країн світу. Це не є негативним чинником, оскільки стосується не лише системи освіти, але інших сфер загалом. Не встиг звикнути до нового впровадження чи термінології, яка пов'язана із розвитком інновацій з'являється, щось нове, яке несе за собою удосконалення, модернізацію й нові способи, методи застосування чи впровадження нововведень. Беручи до уваги, що це реалії життя без яких існування світу стає практично неможливим, оскільки слово «життя» вже несе з собою поняття рух, динаміку та розвиток. Враховуючи вище наведене мету дослідження вбачаємо у визначенні місця та ролі концепції STEM-освіти в Україні.

Виховання молодшого покоління це закладання фундаменту, основи на якій зводиться споруда майбутньої особистості. Це вклад в майбутнє, яке згодом принесе за собою показники, того що в них було закладено. Маючи таку вагому причину розуміємо наскільки модернізації, інновації і сучасні впровадження потребують одну із найважливіших ланок у суспільстві – системи освіти. З постійними змінами на ринку праці постає необхідність у підготовці фахівців нового формату, ті які будуть здатні швидко зорієнтуватися у модернізованому, постійно розвиваючому інформаційному та технічному просторі, спроможних креативно мислити, і приймати нестандартні, нешаблонні рішення, а також навчатися і вдосконалювати свої вміння, навички впродовж усього життя.

Саме таким потребам відповідає система освіти STEM – освіта. Пропонуємо детально розглянути нововведення в системі освіти як STEM-освіта, хоча декі можуть й посперечатися, стосовно новизни цього терміну, але наразі не всім воно є відомим. Хоча упевнено констатуємо, що направлення STEM-освіти впевнено займає своє положення в українській системі освіти.

Розшифрування цього акроніму STEM доволі співзвучне і зрозуміле, яке має своє коріння з англійської мови (Science, Technology, Engineering, Mathematics), як і саме направлення яке прийшло до нас з заходу. Воно визначає особливі риси дидактики, сенс якої полягає у з'єднанні міждисциплінарних практичних підходів до вивчення природничо математичних дисциплін. В той самий час як STEM – освіта також включає в себе мистецькі та творчі дисципліни які поєднують в собі загально прийнятний термін Art, який посилює і розвиває інтерес і любов дітей до предмету. З такими напрямками як творчі науки, архітектура, індустриальна естетика, промисловий дизайн. STEM – освіта презентує особливий підхід у викладанні та застосуванні нових компетентностей, знань, умінь і навичок.

Метою STEM-освіти є цілеспрямоване створення взаємозв'язків між школою і соціальними інститутами, безпосередньо навчальним процесом і соціумом, у контексті зростання здібностей дитини які в неї є від природи, Показник яких показують самореалізацію дитини в процесі навчання, і поза ним. У STEM освіті діти навчаються не тільки формувати нові і цікаві ідеї, але і втілювати їх у практичному житті, при цьому навчаючись спланувати свою діяльність, розглянути необхідність і наявність необхідних ресурсів і інструментів, і правильну розстановку послідовності виконання дій, що є необхідними навичками у реальному житті.

Дві тисячі років тому, древній мислитель і філософ Конфуцій використав таку цитату: «Я чую і забуваю. Я бучу і запам'ятовую. Я роблю і розумію». Цей вираз чітко і ясно показую потреби наших дітей які виросли вже на сучасних технологіях, яким без візуалізації, картинку важко зрозуміти і запам'ятати будь яку інформацію, а без практичних дій, без дослідження зрозуміти як це працює. В той час, як педагог новатор який є творцем педагогічної системи В.О. Сухомлинський наголошував на тому що мислення дітей повинно базуватися на дослідженні, і постійному пошуку.

Перед тим як прийняти будь яку інформацію необхідно за допомогою набутого багажу знань проаналізувати та порівняти з наявними фактами. Споглядаючи за явищами і процесами в природі, дитина збагачується формами і моделями мислення які допомагають встановити причинно- наслідкові зв'язки і

сповнити реального змісту набуті знання з оточуючого світу. Ця ідея яскраво виражена в новітній системі освіти STEM де найголовнішим завданням постає закладання учням зацікавленість до дослідницької діяльності, розвитку навичок дослідницького пошуку, пов'язання в єдине різних предметів, набуття компетентності дослідника. STEM-освіта реалізується через зв'язок навчальних закладів середньої освіти із зовнішніми установами, як наукові музеї, вищі навчальні заклади, науково-дослідницькі лабораторії, підприємства залучення нових ресурсів і співпраця у процесі навчання з цими установами.

Роблячи підсумок можна сказати що STEM-освіта поступово стає більш популярнішою в українському суспільстві. У цій системі діти навчаються бути новаторами, не боятися самостійно приймати рішення і нести за них відповідальність. Розвивають навичку та прагнення досягати успіху у певних сферах діяльності. STEM-освіта надає можливості розвивати дослідницькі вміння у учнів в контексті реалізації особистого потенціалу.

Список використаних джерел

1. Бондаренко А. Ю. Розвиток творчого потенціалу школярів через науково-дослідну роботу. / А.Ю.Бондаренко// Педагогічна майстерня.-2015-№1-с.4-11, №2-с.7-15.
2. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики. ред. І.Г. Єрмакова. Запоріжжя «Центріон» - 2005
3. STEM-освіта. Режим доступу: <http://iteach.com.ua/news/mass-media/?pid=2621>
4. В.О. Сухомлинський. Сто порад учителю. Вибр. твори: У 5-ти т.- т.2 – с. 276.

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Боковець О.І.,

викладач кафедри філософії,

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ КРИВДНИКА ТА ЖЕРТВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЛЯ

Психологічне насилля – це складне соціально-психологічне явище, що розглядається як навмисний деструктивний пролонгований психологічний вплив кривдника на психіку жертви, який фактично суперечить її волі чи бажанню. Це така сумісна взаємодія, при якій насильник примушує жертву до певних дій шляхом психологічного тиску, різноманітних маніпуляцій, аби поставити її в залежну позицію. Зазвичай на початку спілкування кривдник намагається вибудувати довірливі відносини з жертвою і, таким чином, сформувати у неї стійку емоційну залежність до себе. Саме тому жертві часто досить складно ідентифікувати деструктивний характер таких відносин. Як наслідок, у жертви може прослідковуватися тривожність, депресивний стан, посттравматичний стресовий розлад та ін.

Тривала взаємодія з агресором може призвести до виникнення в жертві такої несвідомої захисної реакції психіки як «стокгольмський синдром», який полягає у прихильності та прив'язаності до свого кривдника. Формується цей синдром таким чином: спочатку жертва відчуває страх й антипатію до кривдника, але з часом піддається тиску та зникає до тих умов, які висуває агресор, помилково вважаючи, що у результаті отримає краще ставлення до себе. Згодом до жертви проходить розуміння того, що вона не може змінити ситуацію, а тому потрібно робити все так, як хоче кривдник. У безвиході жертва починає сприймати агресора як джерело захисту: ототожнює себе з ним, виправдовує його дії.

Намагання виправдати дії кривдника пов'язане з уникненням почуття власної безпорадності: пригніченій жертві, яка зневірена в можливостях щось змінити, нічого не залишається, окрім того, як виправдати агресора («я сама винна, треба було діяти по-іншому»), «він – хороший, це зовнішні обставини посприяли цьому», «він не міг по-іншому вчинити» і т.д.). Це свідчить про значний травмуючий вплив на психіку жертви. Саме на такий безпорадний стан жертви, як уникнення можливостей змінити своє положення, орієнтується насильник.

У кривдника досить чітко прослідковується невротична потреба у владі та експлуатуванні інших. Така доміантність розглядається як здатність чинити тиск на інших, деколи жорстоко пояснювати та відстоювати свою позицію, нав'язати свою точку зору, позицію та правила. Насильник ніколи не визнає свою неправоту, завжди знайде спосіб зробити когось винним, пояснить свою поведінку неправильними словами жертви. Якщо для кривдника характерна доміантність, то для жертви – підпорядкованість, що базується на тактовності, поступливості, залежності, покірності, готовності брати на себе вину тощо.

Жертві досить складно передбачити поведінку насильника. Спонтанність, непередбачуваність і непослідовність призводить до дезорієнтації жертви, введення її в оману. Часто кривдник може звинувачувати жертву в її неадекватному сприйнятті того, що відбувається, а сам – підтасовує факти. При спілкуванні з кривдником жертві важко розслабитися, оскільки вона не знає що можна очікувати. Натомість кривднику деякою мірою притаманна психологічна проникливість як здатність помітити, зрозуміти та спрогнозувати наміри, дії й вчинки жертви. Він схильний розпізнавати слабе місце жертви, щоб потім на цьому маніпулювати, або ж переконувати.

У кривдника відсутнє співчуття до жертви: він може усвідомлювати емоції чи стан жертви, але знецінює їх. Кривднику притаманний егоїзм як здатність свідомо ігнорувати цілі, інтереси, потреби жертви на моральному рівні. Агресор не звертає уваги на чужі страждання, проявляє байдужість, прагне викликати у жертви емоційну невпевненість як нездатність захистити себе. Це може вплинути на критичне зниження рівня самооцінки жертви, що проявляється у приниженні себе як особистості, зосередження на негативних власних якостях, підкресленні власної меншовартості («я нічого не варта»).

Окрім вищезазначеного, агресор прагне тотально контролювати жертву: не дозволяє їй приймати самостійно рішення, тобто будь-яке рішення жертва повинна схвалювати з кривдником. До того ж кривдник намагається ізолювати жертву від значущих осіб, які б могли «розкрити їй очі» на його деструктивну поведінку.

Отже, психологічне насилля зумовлене взаємодією, при якій кривдник, доміантний, егоїстичний і непередбачуваний, з чітко вираженою невротичною потребою у владі та експлуатуванні інших, обирає собі жертву, яка не є самодостатньою особистістю, не може відстояти власні кордони. В основі цієї взаємодії – страх і залежність жертви. У результаті такої взаємодії насильник самостверджується за рахунок жертви, а жертва зазнає значних порушень психіки.

Наталія Олексіївна ЄВДОКИМОВА,
*доктор психологічних наук, професор,
декан медико-соціономічного факультету
Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика,*
Максим Миколайович ТИМЦІВ,
*аспірант кафедри психології
Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика,
викладач Державної установи «Академія патрульної поліції»*

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ, ЯКІ ПРОХОДЯТЬ ПЕРВИННУ ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ

В сучасних умовах розвитку української державності постає нагальна необхідність розширення сфер правового регулювання. Враховуючи вплив на суспільство військових дій зони операції об'єднаних сил та інших впливів, пов'язаних з незаконною пропагандистською діяльністю країни-агресора, набувають особливого значення підвищення ролі законності та правопорядку в запобіганні соціального регресу, питання правосвідомості громадян, шляхів, форм і засобів її формування. Досягнення законності у суспільстві, реалізація конституційних прав і свобод людини та громадянина через формування правової свідомості значною мірою залежать від соціально-психологічної та правової активності суб'єктів права, їх законслухняності та професійної підготовки кадрів силових структур, зокрема працівників поліції.

Метою нашого дослідження є вивчення рівня правосвідомості майбутніх поліцейських, розроблення інтерактивного курсу, спрямованого на підвищення рівня правосвідомості та правової культури майбутніх правоохоронців. У цій статті буде представлено результати першого етапу нашої наукової праці під час якого ми здійснили порівняльний аналіз рівня правосвідомості респондентів за трьома методиками

Правосвідомість є системою почуттєвих і мислених образів комунікативно-вольової спрямованості, через які відбувається безпосереднє і опосередковане сприйняття правової реальності – ставлення до чинного, минулого і бажаного права, до діяльності, пов'язаної з правом, до правових явищ та поведінки людей у сфері права [3].

Правосвідомість визначається як процес, за допомогою якого люди осмислюють свій досвід, спираючись на правові категорії та концепції, здійснюючи це навіть тоді, коли особисто не ознайомлені з деталями і дрібницями законодавства чи правової системи [6].

В узагальненому вигляді належну правосвідомість працівника поліції можна окреслити таким чином: впевнений у необхідності забезпечити права і свободи громадян;

засуджує протиправну поведінку;

усвідомлює об'єктивну необхідність боротьби з правопорушеннями та дотримання правопорядку;

впевнений у необхідності дотримання законності під час виконання службових обов'язків [1].

Вказані якості правосвідомості дозволяють правоохоронцю правильно орієнтуватися у складній ситуації та оперативно обирати варіант поведінки.

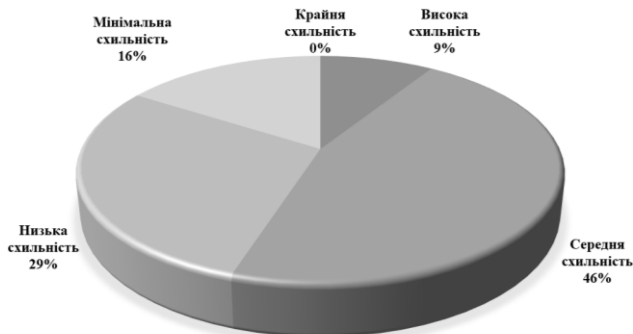
Через виконання широкого кола повноважень (превентивна і профілактична діяльність; виявлення, припинення, розслідування кримінальних, адміністративних правопорушень; забезпечення публічної безпеки; регулювання дорожнього руху і контроль за дотриманням Правил дорожнього руху тощо) до поліцейського висуваються підвищені вимоги: не лише знати і вміти застосовувати норми права, мати спеціальну правову освіту, але й бути висококваліфікованим працівником із високим рівнем правосвідомості, яку слід розглядати як найважливішу умову ефективності його професійної діяльності, що формуються у процесі правового виховання [2].

Наше дослідження проведено на аудиторії державної установи «Академія патрульної поліції» із використанням опитувальника «Рівень активності особистості в системі морально-правових відносин» (Сохан І.), методики «Дослідження схильності до відхиленої поведінки» (Орел О.), а також тесту-анкети «Вивчення рівня розвитку правосвідомості» (Ясюкової Л.). У дослідженні взяло участь двісті тридцять шість респондентів – слухачів первинної професійної підготовки поліцейських.

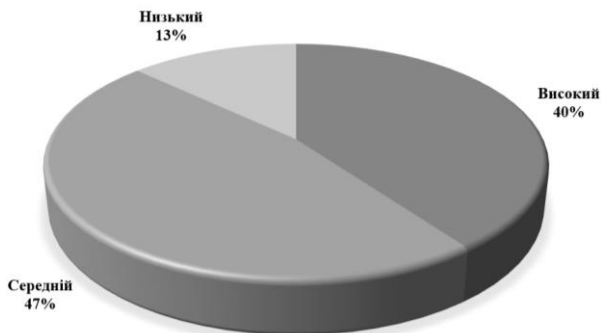
За результатами першого етапу дослідження, нами було отримано статистично рівнозначні результати рівня правової свідомості та правової культури респондентів за вказаними методиками (мал. 1-3)

Мал. 1 дослідження рівня правосвідомості із використанням опитувальника «Рівень активності особистості в системі морально-правових відносин» (Сохан І.)

Мал. 2 дослідження рівня правосвідомості із використанням методики «Дослідження схильності до відхильної поведінки» (Орел О.)

Мал. 3 дослідження рівня правосвідомості із використанням тесту-анкети «Вивчення рівня розвитку правосвідомості» (Ясюкової Л.)

Згруповані результати рівня правосвідомості слухачів первинної професійної підготовки свідчать про необхідність здійснення психолого-просвітницької корекційної діяльності з метою поліпшення правової культури та правової свідомості респондентів.

Особливості правосвідомості працівників правоохоронних органів формуються саме у процесі юридичного навчання і становлять загальну та спеціальну правову підготовку та інші знання і вміння. Це загальна правова підготовка, спеціальна правова підготовка, загальна фізична підготовка, бойова підготовка, в тому числі володіння табельною зброєю, оволодіння засобами зв'язку, уміння керувати транспортними засобами та ін. [4].

Таким чином, сформований під час навчання рівень правової свідомості поліцейського значною мірою вплине на його подальше виконання своїх службових обов'язків, отже саме в цей період необхідно якісно сформувати усі складові професійної правосвідомості за допомогою процесу навчання і виховання. Станом на сьогодні в нашій країні слабо розвинена психологічна служба правоохоронних органів, психологи в поліції є атестованими працівниками, на яких поширюється дія Дисциплінарного статуту і ввідрядковані відділам кадрового забезпечення, що не завжди дозволяє якісно реалізовувати психологічні послуги у зв'язку із низкою інших службових обов'язків [5].

Важливість і актуальність вирішення цієї проблеми визначається, на наш погляд, і тим, що формування відповідної правосвідомості співробітників повинно привести до оздоровлення морально-психологічного клімату в підрозділах поліції, створення в демократичному суспільстві привабливого образу поліцейського, що володіє високою правовою культурою і достатнім імунітетом проти негативного кримінального тиску.

Таким чином, формування правосвідомості майбутніх поліцейських є найважливішим елементом соціально-психологічного аспекту управління в органах та підрозділах поліції. Досконала правосвідомість працівників, що відповідає сучасним вимогам суспільства, дозволить істотно підвищити ефективність вирішення основних завдань, поставлених перед Національною поліцією, пов'язаних із забезпеченням особистої безпеки громадян, охороною громадського порядку та забезпеченням громадської безпеки, попередженням і припиненням злочинів, адміністративних правопорушень, розкриттям злочинів, консультуванням громадян, посадових осіб, підприємств, установ, організацій у забезпеченні їх законних прав та інтересів.

Перелік використаних джерел

1. Алексеева І. М. Правова освіта та правове виховання провізорів у контексті демократизації суспільства та європейських стандартів освіти в Україні / І. М. Алексеева // Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. – 2015. – № 1. – С. 96–100.
2. Андрусишин Р.М. Правове виховання працівників оws: теоретико-правовий вимір : дис. канд. юрид. наук / Р.М. Андрусишин УДК 340.12:17]:351.74(043.5) – Львів, 2016. – 213 с.
3. Пашуля Г. Я. Органи внутрішніх справ як елемент апарату держави в умовах глобалізації : дис. канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Г. Я. Пашуля. – Львів, 2015. – 203 с.
4. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/tu/z0260-16>
5. Цукан Олександр. Професійна правосвідомість працівника поліції як важлива складова його правової культури / Вісник НТUU «КП». Політологія. Соціологія. Право. – 2017. – Випуск № 1/2 (33/34) – 59-63
6. Ewick; Silbey, Patricia; Susan. The Common Place of Law: Stories from Everyday Life. Chicago: University of Chicago Press. – 1998. – p. 22.

*Запорожченко А.О.,
студентка 6 курсу кафедри психології
Медичного інституту ЧНУ ім. П. Могили*

ПСИХОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРФЕКЦІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ

У сучасному суспільстві все більше людей стають прихильниками концепції досягнення досконалості. Прагнення бути ідеальним у всьому закладається ще у дитинстві сім'єю та соціальним середовищем. Саме тому проблема перфекціонізму зараз стала такою актуальною для науковців, адже він впливає не лише на успішність досягнень, а й на психологічний стан людини.

Клінічні дані свідчать про те, що перфекціонізм розвивається з дитинства. Відповідно до «моделі соціальних очікувань» у дитини формується самооцінка, що залежить від успіху, та від схвалення батьками її результатів. Почуття безпорадності охоплює дитину, якщо вона не може задовольнити високі вимоги батьків. Батьківські стандарти, які чітко не встановлені або непослідовні, можуть призвести до знищення почуття власної гідності, оскільки дитина виконує неточні умови, але батьки все одно недостатньо задоволені. Перфекціонізм тут відіграє захисну роль, оскільки уберігає дитину від негативних емоцій, пов'язаних з болем від того, що вона розчарувала своїх батьків, не знала, як заслужити їх любов, або має відчуття, що вона нічого не варта.

Примітно, що батьки використовують психологічний контроль для передачі своїх високих очікувань дітям молодшого шкільного віку. Виявляється, такі діти більше стурбовані можливістю помилок і мають більше сумнівів про свої вчинки, ніж діти, батьки яких тепліші і цінують зусилля незалежно від кінцевого результату. Це явище спостерігається і серед студентів коледжу та університету, які сприймають своїх батьків як суворох та авторитарних.

Є. П. Льїн визначає перфекціонізм як прагнення суб'єкта до досконалості, високі особисті стандарти, прагнення людини доводити результати будь-якої своєї діяльності до відповідності найвищим стандартам, потреба в досконалості продуктів своєї діяльності. Проте, оскільки досконалості не існує, така людина сама приречена себе постійно знаходитись у напрузі. Іноді перфекціонізм сприймається як недолік, а іноді як перевага, багато хто приписує йому свої успіхи, вважаючи його союзником, якого не хотіли б позбуватись, незважаючи на пов'язані з цим страждання.

Ще у 1978 році Д. Хамачек дав визначення «здорового» і «невротичного» перфекціонізму. Здоровий перфекціоніст встановлює стандарти досконалості, досяжні в реальності. Він вміє збалансувати свої зусилля і розставити пріоритети, не забуваючи про важливість деталей. Проте, він залишається гнучким і знає, як пристосовувати власні вимоги до контексту. Така людина самокритична, адже вона здатна прийняти власні помилки і прагне їх виправити. Вона відчуває задоволення від реалізації своїх проєктів і досягнення своїх особистих цілей. Вона реалістично бачить майбутнє і прагне не допустити труднощів. Якщо ж труднощі виникають, вона шукає рішення і застосовує його.

Невротичний перфекціоніст встановлює стандарти якості, яких надзвичайно важко досягти, якщо взагалі можливо. Він не знає, як виміряти свої зусилля, іноді надмірно витрачає час на менш важливі види діяльності на шкоду більш пріоритетним. Для нього деталі важливі не менше, ніж цілісний результат. Перфекціоністу складно працювати в команді і делегувати повноваження. Він постійно сумнівається в собі і не приймає своїх обмежень і недоліків. Його цінність як людини залежить від його успіхів і досягнень. Він суворо оцінює себе і не сприймає критики. Найменша помилка переживається як нищівна поразка. Перфекціоніст вічно незадоволений і дуже часто відчуває неспокій, сором і провину. Він постійно боїться невдач у майбутньому.

Надмірний перфекціонізм також призводить до соціальних проблем. Таким людям важко працювати в команді, делегувати, приймати критику або враховувати точку зору інших. Їм важко прийняти обмеження і недоліки кожного, включаючи їх власні. Успіх чи невдача для цих людей є показниками їх особистої цінності.

Відносно спрямованості виділяють три основних типи перфекціонізму:

- орієнтований на себе перфекціонізм, який характеризується постійним прагненням до досконалості, якої не існує;
- орієнтований на інших перфекціонізм, при якому є тенденція нав'язувати іншим нереалістичні стандарти і суворо їх оцінювати;
- соціально предписаний перфекціонізм, коли є ідея, що у інших є завищені і нереалістичний очікування, і що вони будуть критикувати і засуджувати, якщо стандарти не будуть дотримуватися.

Найскладніше доводиться першому типу – який орієнтований на себе. Постійне розчарування своєю «неідеальністю» не дає можливості отримати задоволення ні від процесу, ні від результату. Такі люди настільки зайняті пошуком ідеальності, що не мають нагоди насолодитися тим, що вже мають.

Перфекціонізм не є психологічним розладом, проте він може бути фактором ризику і негативно впливати на психологічне здоров'я людини. Перфекціоністи ризикують відчувати себе безсильними і марними, і замість того, щоб визнати, що стандарти, які вони встановлюють для себе, занадто високі або занадто негнучкі, перфекціоніст відчуває, що замість цього проблема полягає в чомусь, чого йому не вистачає.

Таким людям не вдається зосередитися на своїх сильних сторонах, а тільки на своїх слабкостях, яких вони намагаються уникнути. Тому вони уникають нових експериментів, успіх яких не гарантований. Незнайоме середовище важке для перфекціоністів, вони не втрачають пильності щодо своєї роботи через страх зробити помилку. Тому деякі з них прагнуть ізолювати себе, щоб уникнути підтвердження своїх страхів, але також і для того, щоб їх не вважали недосконалими.

Перелік емоційних характеристик перфекціоніста зазвичай складається з великого набору негативних емоцій, таких як сором, вина і гнів. Однак тривога, ймовірно, є найбільш поширеною емоцією у цих людей. Тривожний розлад є одним з основних супутніх захворювань, що спостерігаються в зв'язку з перфекціонізмом.

Таким чином, дуже високі вимоги перфекціоністів показують, що вони можуть бути дуже мотивованими, щоб докласти багато зусиль, і їх наполегливість у досягненні бажаних результатів, що досить корисно для успіхів. Однак ця наполегливість стає проблематичною, коли перфекціоніст, який націлюється занадто високо для своїх здібностей, вперто переслідує недосяжну мету, хоча можливо визнає, що вона така для нього, і було б здоровіше відмовитися і переорієнтувати свої зусилля та відданість більш реалістичним цілям. Ця жорсткість є характерною для перфекціонізму та вагомо впливає на особистість.

Література:

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии. Москва : Прогресс, 1995. 296 с.
2. Гаранян Н. Г. Психологические модели перфекционизма. Вопросы *психологии*. 2009. №5. С. 74–83.
3. Гаранян Н. Г., Холмогорова А. Б., Юдеева Т. Ю. Перфекционизм, депрессия и тревога. *Московский психотерапевтический журнал*. 2001. № 4. С. 18–48.
4. Демина А. А. Психологический формат изучения проблемы перфекционизма. *SCI-ARTICLE*. 2014. №6. С. 103–109.
5. Hamachek D. E. Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology*. 1978. V. 15. P. 27–33.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

*Григоренко Т.В.,
к.с.-г.н., завідувачка лабораторії гідробіології та
технологій культивування цінних безхребетних
Інститут рибного господарства НААН України*

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МІКРОСКОПІЧНИХ ВОДОРОСТЕЙ У РИБНИЦТВІ

Водорості є невід’ємною частиною природних екосистем, представляють собою джерело різноманітних цінних і унікальних біоорганічних сполук, вони багаті білками, вітамінами, мікроелементами та біологічно активними речовинами. Все це сприяє широкому спектру використання водоростей. Виділяючи в навколишнє середовище різні біологічно активні речовини, вони мають регуляторний вплив на інші організми [1-5].

Досвід використання мікроводоростей налічує декілька десятиліть, але практичні способи одержання біомаси відомі не так давно. Базові методи культивування мікроводоростей, що розроблені вченими низки країн світу, в тому числі США, Радянського Союзу, покладені в основу сучасних технологій, що використовуються в аквакультури. Аналізуючи світовий та вітчизняний досвід, можна відзначити, що зелені одноклітинні мікроводорості містять унікальний комплекс біологічно активних компонентів та мікронутрієнтів. Завдяки розміру ~ 50 мк їх продуктивність на площу на порядок – на два перевищує продуктивність наземних культур. Теж саме стосується і рівня мінерального обміну, порівняно з вищими рослинами. Ці особливості мікроводоростей і визначають найбільш перспективні галузі використання їх у сільському господарстві:

По-перше, це ефективність мікроводоростей, як кормових добавок для тварин і людини.

По-друге, забезпечення енергетичних потреб господарств. Біомаса може бути сировиною для виробництва екологічно чистих енергоносіїв, що не потребує використання посівних площ для її отримання.

По-третє, очищення стічних вод. Сільськогосподарський стік забруднений, як правило, лише біогенами, а це робить його ідеальним середовищем для зелених мікроводоростей, які дуже ефективно усувають забруднення із води, фіксуючи біогени у своїй масі. Таким чином, потенціал їх використання для сільського господарства є незаперечним [1,6-10].

Відповідно, актуальним є питання пошуку ефективних продуцентів есенціальних сполук для потреб аквакультури. Сучасні наукові дослідження показують перспективність використання з цією метою мікроводоростей [11,12].

На даний час планктонні водорості та водні безхребетні в умовах аквакультури розглядаються як перспективна кормова сировина, у зв’язку з чим велика увага приділяється їх індустріальному культивуванню. В аквакультури застосовують більше 40 видів мікроводоростей.

Серед багатьох видів прісноводних водоростей, найбільшої популярності набули – *Spirulina*, *Chlorella*, *Dunaliella* [5,7].

Враховуючи, що видове різноманіття фітопланктону є основою природної кормової бази рибницьких ставів, необхідно прагнути, щоб у фітопланктоні переважали представники зелених водоростей – найбільш цінних у кормовому значенні [2,14]. В літній період, у рибницьких ставах, як правило,

переважають синьозелені водорості, масовий розвиток яких призводить до «цвітіння» води, що є небажаним явищем, оскільки в ставах погіршується кисневий режим, а при відмиранні цих водоростей у воду виділяються токсини, які можуть викликати загибель риби. Масовому розвитку синьозелених водоростей у водоймах сприяє підвищення концентрацій мінеральних форм азоту, фосфору, заліза, підвищення рН води, зменшення проточності та прогрівання товщі води. Відомо, що синьозелені водорості споживають амонійний азот, тому за оптимального світлового та теплового режиму, коли спостерігається нестача нітратного азоту, вони переважають у своєму розвитку діатомові, хлорококові та інші види водоростей. Тому для запобігання масового розвитку синьозелених водоростей бажано проводити альголізацію рибиницьких ставів планктонними штамми зелених водоростей [2,6,8].

Найбільш розповсюдженими серед відділу зелених (Chlorophyta) мікрowodоростей є хлорококові водорості – представники родів *Chlorella* та *Scenedesmus* [2,5].

Останнім часом раціональне використання водних організмів в акавакультурі вітчизняними фахівцями з рибиництва розглядається як один із пріоритетних напрямів розвитку галузі. Водорості стали широко використовувати з метою поліпшення екологічних умов водного середовища, а також як корм для культивування безхребетних тварин, для годування риб, та як кормову добавку до штучних кормів для риб [2,5,11,13-16].

Біомасу мікрowodоростей використовують в якості кормових добавок як джерело білка, полінасичених жирних кислот та каротиноїдів. У складі раціону риб навіть у невеликій кількості (від 2,5 до 10% раціону) вони сприяли збільшенню росту та засвоєнню кормів. Доведено, що кормова біомаса мікрowodоростей може бути альтернативою рибній муці – основному компоненту кормів для цінних видів риб. Так, при заміні в кормі для севрюги 5% рибної муки біомасою хлорели в молоді відмічали підвищення темпу росту на 17% і збільшення кількості молоді масою 1,5 г (стандарт) на 12,5% [13,15].

Таким чином, впровадження технологій акавакультури із застосуванням прісноводних водоростей є ефективним та таким, що відповідає цілям сталого розвитку рибиництва.

Література:

1. Онищенко О. М., Дворецкий, А. І. Мікрowodорості як відновлюваний біологічний ресурс для потреб сільського господарства // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. 2013. № 2(32). С.48-50.
2. Кражан С. А., Хижняк М. І. Природна кормова база ставів. Херсон: Олді-Плюс, 2009. 328 с.
3. Михеева Т. Перспективы использования культивируемых и планктонных микроскопических водорослей // Наука и инновации. Минск: Издательский дом «Беларуская наука», 2018. С.15-20.
4. Особенности влияния штамма *Chlorella vulgaris* ИФР №С-111 на качество воды в прудовом рыбоводстве /Фролова М.В. и др. // Орошаемое земледелие. 2019. №3. С. 46-49.
5. Биотехнология культивирования гидробионтов / Романенко В.Д. и др. Институт гидробиологии НАН Украины. Киев, 1999. 264 с.
6. Богданов Н. И. Биологическая реабилитация водоёмов. Пенза: РИО ПГСХА, 2008. 126 с.
7. Боднар О.І. Біотехнологічні перспективи використання мікрowodоростей: основні напрями (огляд). Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Біологія. 2017. №1(68). С. 138-146.
8. Шарило Ю. Є., Деренко О. О., Дюдяєва О. А. Використання водоростей виду як біологічний метод очищення водойм // Водні біоресурси та акавакультура. 2020.№1. С.88-102.
9. Liu L., Pohner, G., Wei D. Extracellular metabolites from industrial microalgae and their biotechnological potential. *Marine drugs*. 2016. Vol.14, №10. P.1-19.
10. Bennemann J. & Oswald W. Systems and economic Analysis of Microalgal Ponds for Confersion of CO₂ to Biomass // Department of Energy. 1996. 235 p.
11. Інтенсивність масонакопичення молоді стерляді прісноводної за дії суспензії живих клітин *Chlorella vulgaris* / Джуравець Ю.Ю. та ін. // Проблеми функціонування та підвищення біопродуктивності водної екосистем С. 55-57.
12. Brown M. R., Blackburn S. I. Live microalgae as feed in aquaculture hatcheries. *Advances in Aquaculture Hatchery Technology*. Woodhead Publishing Limited, 2013. P. 117-158.
13. Амбросимова Н. А., Арутюнян Т. В. Продуктивное действие хлореллы в составе стартового комбикорма севрюги // Рыбоводство и рыбное хозяйство №7, 2019.

14. Богатова И. Б. Рыбоводная гидробиология. Москва: Пищевая промышленность. 1980. 167 с.
15. Мухрамова А. А., Койшибаева С. К. Исследование влияния кормов с биологически активными добавками на рост осетровых рыб при бассейновой технологии выращивания // Вестник КазНУ. Серия экологическая. 2012. №1(33). С.106-108.
16. Опыт выращивания молодежи пеляди *Coregonus peled* при добавлении суспензии хлореллы / Трофимчук и др. // Рыбоводство и рыбное хозяйство. 2020. №5. С.62-69.

Косенко Н.П.,

*к. с.-г.н., старший науковий співробітник відділу біотехнології,
овочевих культур та картоплі,*

Бондаренко К.О.,

*науковий співробітник відділу біотехнології,
овочевих культур та картоплі.
Інститут зрошуваного землеробства НААН*

НАСІННЄВА ПРОДУКТИВНІСТЬ РІЗНИХ СОРТІВ ТОМАТА ЗАЛЕЖНО ВІД УДОБРЕННЯ РОСЛИН ЗА КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Одним із перспективних шляхів підвищення продуктивності рослин томата є використання високоякісного насіння, яке є носієм біологічних, генетичних і господарських ознак та здатне забезпечити високу товарну врожайність плодів та їх якість. Застосування ефективних елементів технології, оптимальні умови під час запліднення квіток, формування плодів та досягання насіння сприяють отриманню насіння високої якості [1]. Дослідженнями багатьох вчених встановлено, що врожайність насіння томата суттєво залежить від сортових особливостей та умов вирощування насіннєвих рослин [2, 3]. У насінництві томата важливим є також своєчасне збирання плодів, виділення, збравування мезги, відмивання, режим висушування і зберігання насіння [3].

Насінництво вітчизняних сортів і гібридів овочевих рослин не відповідає сучасним вимогам. На даний час спостерігається посилення конкуренції з боку закордонного насіння на українському ринку [4]. Українські вчені наголошують, що необхідно надавати пріоритети вітчизняним сортам та гібридам з метою доведення їх частки у Реєстрі сортів рослин до 50% [5]. Тому на даний час, є актуальним розробка і впровадження сучасних технологій вирощування високоякісного насіння сортів томата вітчизняної селекції, що дозволить збільшити врожайність та покращити якість насіння.

Мета досліджень. Визначити вплив схеми посіву та удобрення на врожайність насіння сортів томата в умовах Південного Степу України.

Матеріали і методи досліджень. Використовували загальнонаукові методи: польовий, лабораторний, вимірювально-розрахунковий, порівняльний, математично-статистичний аналіз. Схема досліду фактор А – сорт томата: ‘Легінь’, ‘Ювілейний’; фактор В – схема посіву: 1) 100+50 см, 2) 150 см; фактор С – удобрення рослин: 1) без добрив (контроль); 2) розрахункова доза мінеральних добрив; 3) розрахункова доза добрив та листкове підживлення препаратом Плантафол; 4) розрахункова доза добрив та Біоферм; 5) розрахункова доза добрив, Біоферм та Плантафол. У досліді використовуються сорти томата промислового типу селекції Інституту зрошуваного землеробства. Дослідження проводили за безрозсадного способу вирощування рослин, за використання краплинного зрошення. Впродовж вегетації рослин застосовували диференційований режим зрошення за фазами розвитку рослин: вологість ґрунту перед поливом – 70–80–70%, Посівна площа ділянки складала 14 м², облікової – 10 м². Повторність досліді чотириразова. Розрахункову дозу N₂₁₅P₁₀₂K₄₀ добрив визначали на запланований урожай плодів 80 т/га.

Результати досліджень. Основним показником насіннєвої продуктивності є показник урожайності насіння з одиниці площі. Урожайність насіння у 2016 році для сорту ‘Легінь’ була у межах з 40,4 до

164,9 кг/га, для сорту 'Ювілейний' – 44,7– 139,6 кг/га. В 2017 році врожайність складала для сорту 'Легінь' з 43,4 кг/га до 154,3 кг/га, для сорту 'Ювілейний' – 35,9–143,9 кг/га. Урожайність насіння в 2018 році для сорту 'Легінь' становила 54,4–160,5 кг/га, для сорту 'Ювілейний' – 59,70 – 145,4 кг/га.

В умовах 2016 року врожайність насіння у середньому по досліді для сорту 'Легінь' становила 117,2 кг/га, для сорту 'Ювілейний' – 111,5 кг/га. Вплив схеми посіву на врожайність можна характеризувати як неістотний. Схема посіву 100+50 см сприяла формуванню врожайності насіння на рівні 114,6 кг/га, за схеми посіву 150 см – 114,1 кг/га.

Найбільший вплив на врожайність насіння мала система удобрення. Найменша врожайність отримана на варіанті без удобрення – 43,0 кг/га. Застосування мінеральних добрив сприяло збільшенню врожайності насіння на 75,6 кг/га порівняно з контрольним варіантом. Додаткове застосування листового підживлення до мінерального добрива також мало позитивний вплив на врожайність насіння і становила 135,8 кг/га. Поєднання мінеральних з органічними добривами збільшили врожайність на 82,3 кг/га, що більше контролю на 65,7%. Найбільш позитивно впливає поєднання мінеральних і органічних добрив та листового підживлення і отримана найбільша врожайність – 149,3 кг/га. Збільшення над контролем становить 71,2%.

У 2017 році врожайність насіння для сорту 'Легінь' становила 116,17 кг/га, для сорту 'Ювілейний' – 110,0 кг/га. За схеми посіву 100+50 см урожайність складала 112,0 кг/га, за схеми 150 см – 114,2 кг/га. Застосування добрив сприяло збільшенню врожайності насіння. На варіанті без внесення добрив врожайність насіння складала 42,3 кг/га. Внесення мінеральних добрив сприяло збільшенню врожайності до 119,7 кг/га. За додаткового внесення препарату Плантафол врожайність насіння була на 86,31 т/га більше контролю. Застосування органічного та мінерального добрив збільшило врожайність насіння до 127,9 кг/га. Комплексна система живлення насінневих рослин істотно впливає на врожайність – 146,9 кг/га. Найбільша врожайність насіння сорту 'Легінь' (154,3 кг/га) відзначена за комплексного внесення добрив і схеми посіву 100+50 см.

Слід зазначити, що в умовах 2018 року врожайність насіння була більшою, ніж у попередні роки. Найвища врожайність насіння томата сорту 'Легінь' на ділянках, де застосовували комплексне удобрення, схему посіву 100+50 см, становила 160,5 кг/га та за 150 см – 152,6 кг/га. Сорт 'Ювілейний' характеризувався меншими показниками врожайності насіння. Врожайність за схеми посіву 100+50 см знаходилась в межах з 74,2 кг/га до 143,0 кг/га, за схеми 150 см – 59,7–145,4 кг/га. Внесення добрив, як і в попередні роки, істотно збільшувало врожайність насіння. Прибавка над контрольним варіантом (без удобрення) знаходилась – 40,3–58,8%.

У середньому за роки досліджень для сорту Легінь урожайність насіння становила 117,6 кг/га, для сорту 'Ювілейний' – 112,6 кг/га (НР₀₅=4,2) Аналіз впливу схем посіву на продуктивність рослин показав, що за 100+50 см врожайність була більшою на 0,7 кг/га (0,6%), ніж за широкорядної схеми 150 см. Доведено, що найістотніший вплив на формування врожайності насіння мав фактор С – удобрення рослин. Найменшу врожайність насіння показав варіант без внесення добрив – 49,1 кг/га. Найбільший вплив на продуктивність рослин чинив фактор внесення добрив. Так, за використання мінеральних добрив урожайність насіння у середньому збільшилась до 113,98 кг/га, що на 56,95% більше, ніж на неудобренні ділянках. Додаткове застосування листового підживлення препаратом Плантафол сприяло збільшенню врожайності насіння на 82,59 кг/га порівняно з контролем. Оптимальне поєднання мінеральних добрив з органічним добривом Біоферм збільшує врожайність насіння томата до 132,1 кг/га, що більше контролю на 62,9%. Комплексне поєднання органічних та мінеральних добрив та листового підживлення дозволило отримати максимальний врожай насіння незалежно від сорту, схеми посіву та року досліджень. У середньому за три роки врожайність на варіанті комплексного удобрення становила 148,9 кг/га. Прибавка над контрольним варіантом становить 67,0%.

За результатами кореляційно-регресійного аналізу була встановлена сильна прямофункціональна позитивна кореляційна залежність між урожайністю плодів томата та врожайністю насіння, коефіцієнт кореляції становив $r=0,95$.

Висновки. На насінневу продуктивність найістотніший вплив має удобрення насінневих рослин томата. Оптимальне мінеральне живлення насінневих рослин сприяє отриманню максимального врожаю. Сорт та схема посіву у меншій мірі впливали на врожайність насіння. Найбільшу врожайність насіння (159,91 кг/га) забезпечив сорт 'Легінь' за схеми посіву 100+50 см і комплексного удобрення насінневих рослин.

Література:

1. Кравченко В.А., Приліпка О.В. Помідор. Селекція, насінництво, технології. Київ : Аграрна наука, 2007. 405 с.
2. Balcha K., Belew D. & Nego J. Evaluation of Tomato (*Lycopersicon esculentum* Mill.) Varieties for Seed Yield and Yield Components under Jimma Condition, South Western Ethiopia. Journal of Agronomy. Asian Network for Scientific Information. 2015. V. 14. Is. 4. P. 292–297.
3. Demir I., Ashirov A., Mavi K. Effect of Seed Production Environment and Time of Harveston Tomato (*Lycopersicon esculentum* Mill.) Seedling Growth. Research Journal of Seed Science. 2008. Vol. 1. Is. 1. P. 1–10.
4. Кравченко В.А., Гуляк Н.В. Підвищення ефективності селекції і насінництва овочевих рослин. Овочівництво і баштанництво : міжвід. темат. наук. зб. Харків : ІОБ. 2014. Вип. 60. С. 15–19.
5. Корнієнко С.І., Рудь В.П., Кіях О.О. Концептуальні основи розвитку овочівництва та забезпечення продовольчої безпеки. Овочівництво і баштанництво : міжвід. темат. наук. зб. Харків : ІОБ. 2012. Вип. 58. С. 7–17.

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Катерина Лешук,

*студентка 6 курсу факультету маркетингу
Західноукраїнського національного університету.
kavomyr13@gmail.com*

INNOVATIONS IN MARKETING ON THE EXAMPLE OF INTERNATIONAL BRANDS

The ability to adapt to consumer behavior and new technologies while maintain a strong customer focus is essential to great marketing. Creating high quality customer service means giving consumers something they don't even want yet.

The purpose of this work is to study theoretical issues and show practical examples on innovations in marketing on the example of international brands.

In modern times, innovation has been recognized as a fundamental quality of product and technical teams. Now, innovative methods are also being applied more and more to marketing. Also, what is important to say that the marketing strategies of all these brands have one thing in common - innovation. Effective digital marketing requires brands to adapt to change and take advantage of new opportunities. The ability to innovate allows companies to generate new ideas and implement them.

The benefits of innovation for brand marketing are clear. Volvo, for example, has established a reputation for being a car safety innovator. This idea has been running through all of their marketing campaigns for decades.

On examples below of the international brands we can discover innovations in marketing which help companies to stay in the top of the most recognizable.

1. Netflix. The Netflix platform has become popular due to the huge amount of interesting content. After all, Netflix isn't just a streaming service. Netflix has also produced some of the most popular television series in recent years.

Among the keys to Netflix's success was the introduction of consumer analytics that looked at user behavior and requests. Netflix in Brief: "Every movie and series is meticulously analyzed and tagged. They have an unprecedented wealth of data on Hollywood entertainment [1]."

2. L'Oréal understands that providing consumers with a pre-purchase stage in the digital age is just as important as having demo products.

Therefore, they designed the Makeup Genius L'Oréal app that allows users to create digital makeup. The brand recruited the same team that helped create The Curious Story of Benjamin Button [2]. This provided realistic visuals. Consumers responded positively: the app was downloaded 7 million times. The brand has also shown boldness on other digital channels, creating unique EM cosmetics content for influential blogger Michelle Phan. L. Roche, CIO at L'Oréal, stated in an interview: "Consumers want a consistent brand and product experience at all touchpoints [3]."

3. Instagram has an affinity for intuitive industries like fashion, design, and more. The platform provided an opportunity to increase the depth of information presentation, for example, by showing behind-the-scenes photos or images of the back side of the fashion world - images of photographers, makeup artists and bloggers.

4. IKEA has always had a close relationship with innovation. Founded in 1943 as a mail-order business, the company has grown into a global multinational conglomerate spanning 46 countries. The business is based on the unique opportunity to buy prefabricated furniture. IKEA products are known for the level of detail that is incorporated into their designs - their furniture can often be assembled even without tools [2]. This fact is organically inscribed in their marketing. The brand has placed customer experience at the heart of their marketing strategy, driving it not only at individual needs and touchpoints, but through the entire buying cycle. In 2013, for example, they launched the Catalog app, which provided user access to the company's inventory and, using virtual reality, allowed visitors to evaluate how furniture would look in their home.

5. BuzzFeed The project was created in 2006. Initially, it was conceived as an entertainment resource that "presents what is actually interesting, and not what is simply promoted." It included articles on various topics in the style of a list of rules or guidelines. For example, "6 items that behave strangely in the microwave" or tests "tell me what kind of cheese you like and find out how many marriages you will have." In fact, the buzzfeed site was based on the principle of finding the most interesting news in the top. It is now a resource that bills itself as "the leading independent digital media company providing news and entertainment to hundreds of millions of people around the world." They found a balance between entertaining articles, quizzes, and serious news and stories from healthcare to psychology. The resource offers original, branded content in various formats, including video. They have a portfolio of their own and affiliated shows, including Cooking Show Tasty. The company's assets are \$ 55.93 million.

The examples show that innovation is an incredibly valuable commodity for brands in the digital age. Focusing on the customer and innovative marketing practices allows brands to design behavior and anticipate consumer desires. Ultimately, innovation is critical to big marketing because it provides space for improved brand relations and the opportunity for new customer experiences.

Література:

1. Iliashenko S.M. Innovative process rational choice grounding in organization / S.M. Iliashenko // Marketing and Management of Innovation, 2015. - № 2. – P. 11-20.
2. Kysel'ov B. (2007), Stratehicheskie faktory uspekha marketynhovyykh innovatsiy, [Strategic success factors of marketing innovation], Marketing, Moskva, Russian.
3. Matviiv M.Y. (2014), Innovatsijnyj marketynh pidpriemstv, [Innovative Marketing companies], TNEU, Ternopil', Ukraine

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Льсько А.В.,

*доцент кафедри комп'ютеризованих систем захисту інформації
факультету кібербезпеки, комп'ютерної та програмної інженерії,*

Кохан Є.Р.,

*студент 6 курсу факультету кібербезпеки,
комп'ютерної та програмної інженерії.
Національний авіаційний університет.*

МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ВИЯВЛЕННЯ ФІШИНГОВИХ ВЕБСАЙТІВ

У сучасному світі всевітня мережа Інтернет відіграє практично ключову роль, спостерігається тенденція її перетворення в альтернативу реальній життєдіяльності суспільства. За допомогою Інтернет-технологій відбувається безперешкодне спілкування, здійснюються покупки, реалізується дистанційна освіта. Інтернет став ринковим майданчиком, великою сферою електронного бізнесу, а також резервуаром для зберігання значних обсягів конфіденційних даних, в тому числі фінансових і персональних.

Однією із найслабших ланок будь-якої системи захисту є людський фактор. Методи соціальної інженерії дозволяють зловмисникові незаконно отримати призначену для користувача інформацію, яка надалі використовується для фінансового шахрайства та крадіжки особистих даних. В даний час одним з найбільш поширених методів соціальної інженерії став фішинг. Суть фішингу полягає в тому, що кіберзлочинці прагнуть за допомогою комп'ютерних технологій заволодіти особистими даними звичайних людей. Метою даної роботи є дослідження актуальних методів та засобів виявлення фішингових веб-сайтів.

Фішингові ресурси являють собою підроблений ресурс, що копіює зовнішній вигляд відомого, так, наприклад, фішингові (підроблені) веб-сторінки можуть копіювати зовнішній вигляд оригінальної інтернет-сторінки банку, системи електронних платежів, веб-сторінки авторизації користувача ресурсу і т.д., на яких потрібно ввести конфіденційні дані, персональну або приватну інформацію і іншу інформацію, яка може представляти цінність для користувача.

Усі методи виявлення фішингових ресурсів базуються на основних правилах, які визначають сайт як зловмисний. Розглянемо базові ознаки, які вказують на приналежність web-сайту до фішингових.

1. Неправильне доменне ім'я.

Як правило, шахраї реєструють схожі домени, наприклад, замість «online.banking.ua» можна побачити «onlline.banking.ua». Також сайт може розташовуватися на піддомени, наприклад, «online.banking.site.ua».

2. Відсутність SSL сертифікату.

Популярні сайти використовують шифрування SSL для передачі даних користувачів. При використанні цієї технології адреси сайту починається на «https://». А ось якщо сайт банку або інтернет-магазину починається на «http://», це привід засумніватися в оригінальності сторінки. На жаль, шахраєві неважко отримати дійсний SSL сертифікат для підробленого сайту - зараз його можна отримати безкоштовно за допомогою спеціальних сервісів.

3. Граматичні, орфографічні і дизайнерські помилки.

Досить часто розпізнати шахраїв можна за наявністю граматичних і орфографічних помилок в тексті сторінок. Великі компанії мають в штаті або на аутсорсингу професійних дизайнерів, копірайтерів, редакторів і коректорів, які строго стежать за дотриманням правил оформлення сайту. Насторожити повинні неправильні назви організації, велика кількість помилок, неякісна верстка, неправильне використання кольорів в дизайні, наявність сторонніх елементів дизайну.

4. Різниця структур сторінок з оригінальним сайтом і підозрілі платіжні форми.

Наявність посилань на сторінці, які переадресовують на сторінку з помилкою або на сторінки, які не схожі оригінальний ресурс, значить, ви потрапили на фішинговий сайт.

5. Відсутність угод користувача і підозрілі контакти.

Відсутність призначених для користувача угоди, умов оплати і доставки, якщо вони передбачені, свідчать про зловмисний сайт. Цікавить не тільки їх наявність, а й сам текст угод, в якому не повинно бути вказівок сторонніх компаній, що не мають відношення до сайту.

На поточний момент існують різні технології і способи виявлення фішингових ресурсів шляхом аналізу URL-адрес по URL-масках, доменних імен по входженню ключових слів, а також шляхом перевірки наявності отриманого вмісту з офіційних веб-сайтів, наявності на веб-сайтах зображень, характерних для певного бренду (наприклад, назви банку, платіжної системи, ресурсу, сервісу, послуги, типу послуг і т.д.). Такі способи і технології боротьби з фішингом, інтернет-шахрайством і отриманням неправомірного доступу до конфіденційної інформації користувача (відвідувача інтернет-сторінок, веб-сторінок, користувача додатків, зокрема, способи і технології виявлення фішингових веб-сторінок також можуть включати визначення дати реєстрації доменного імені (включаючи термін закінчення реєстрації доменного імені), способи обчислення хеш-сум веб-сторінок з подальшим порівнянням одержаної хеш-суми з раніше отриманими і збереженими хеш-сумами веб-сторінок. Хеш-сума (хеш, хеш-код) є результатом обробки даних хеш-функцією. Функція, що виконує перетворення масиву вхідних даних в бітову рядок певної довжини за допомогою виконання заданого алгоритму, називається хеш-функцією.

Є два основні підходи до розпізнавання фішингу: навчання користувачів і класифікація за допомогою програмних засобів.

1) *Навчання користувачів:* користувачів можна навчати для їх кращого розуміння природи фішингових атак, що в свою чергу приведе до коректного розпізнавання фішингових і справжніх сайтів. Це протилежно

категоризації в роботі, де навчання користувачів розглядається як запобіжний захід. Але навчання користувачів направлено на кінцеве виявлення ними фішингових атак, тому розглядається як підхід до їх розпізнавання.

2) *За допомогою програмних засобів:* цей підхід спрямований на більш точну класифікацію фішингових і справжніх сайтів.

Розглянемо методи програмного підходу розпізнавання та виявлення фішингових вебсайтів.

- *Чорні списки.* Під чорними списками розуміємо регулярно оновлювані списки, що містять інформацію про раніше виявлені фішингові URL, IP-адреси. Недоліком таких списків є їх неспроможність захисту від новостворених фішингових сайтів, оскільки останні спочатку повинні бути виявлені і занесені в списки. У роботі чорні списки були визнані неефективними в виявленні нових сайтів і виявляли тільки 20% з них.

- *Евристика.* Фішингова евристика являє собою набір характеристик, які присутні в реальних фішингових атаках, але не завжди гарантовано мають місце в кожному окремому випадку атак. Якщо визначено набір загальних евристичних тестів, який базується на ознаках фішингових ресурсів, наведених вище, то він може бути застосований для виявлення новостворених сайтів. У цьому перевага евристичного підходу перед чорними списками. Однак в цьому випадку існує ризик неправильної класифікації справжніх сайтів. Програмне забезпечення може бути встановлено на стороні клієнта або сервера для перевірки завантажень різних протоколів за допомогою різних алгоритмів. Це може бути HTTP, SMTP або будь-який інший протокол.

- *Візуальна схожість.* Метод виявлення заснований на зовнішньому вигляді фішингових сайтів, а не аналізі вихідного коду та інформації мережевого рівня. Фішингові сайти виглядають дуже схожими на оригінальні, щоб ввести в оману користувача. В даному підході для прийняття рішення використовується набір характеристик текстового контенту, формат тексту, HTML теги, CSS, зображення і т.д. Тут необхідне порівняння підозрілого веб-сайту з відповідним перевіреним веб-сайтом, використовуючи різні функції, і якщо схожість перевищує попередньо визначене граничне значення, то сайт оголошується фішинговим. Щоб уникнути виявлення фішингу, зловмисники зазвичай вставляють зображення, Flash, ActiveX і Java-аплет замість HTML-тексту. Підходи, засновані на візуальній подібності, можуть швидко виявляти такі вбудовані об'єкти, присутні на фішинговій веб-сторінці.

- *Машинне навчання.* Методи машинного навчання розглядають виявлення фішингових атак як проблему класифікації документів або кластеризації, де моделі будуються з використанням переваг алгоритмів машинного навчання і класифікації, таких як k-Nearest Neighbors (kNN), J48, метод опорних векторів (SVM), нейронні мережі, Naïve Bayes метод і логістична регресія.

Поки що рано говорити про те, чи зможемо ми перемогти і остаточно ліквідувати фішинг з нашого інформаційного суспільства із застосуванням різних програмних методів розпізнавання та виявлення фішингових ресурсів, але один з методів боротьби з фішингом полягає в тому, щоб навчити людей розрізняти фішинг і боротися з ним.

Література:

1. PhishTank [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.phishtank.com/what_is_phishing.php
2. Detection of Phishing Attacks: A Machine Learning Approach [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-540-77465-5_19
3. Kumar Jain A. Phishing Detection: Analysis of Visual Similarity Based Approaches [Електронний ресурс] / A. Kumar Jain, B. Gupta. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.researchgate.net/publication/312205924_Phishing_Detection_Analysis_of_Visual_Similarity_Based_Approaches

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ

Dmytriienko Oleksandra,

Undergraduate student of the Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

PROCESSES THAT OCCUR DURING THE DEFORMATION OF OPTICAL FIBER

Fiber-optic information networks are capable of transmitting signals over long distances with low losses, while providing high speed information transmission. Recently, the use of reflectometers has been widely introduced in engineering to study not only the level of signal attenuation in optical fiber, but also for monitoring, for example, deformations of building structures or landslides. That is why the research problem is relevant.

The use of optical fibers for data transmission is necessarily accompanied by their bends when laying cables, due to the peculiarities of the architecture of the premises, the location of network equipment. The development of technologies contributes to the improvement of the characteristics of optical fibers and increase their resistance to deformation. Consider the processes that occur during the deformation of the optical fiber.

Dispersion is the expansion of a light pulse in the process of its passage through an optical fiber, it limits the bandwidth of transmission and information capacity of the cable. Waveguides are highly dispersive due to their geometry (rather than just to their material composition). Mode variance is a variance that exists only in the broadband waveguide and is caused by different propagation velocities of rays with different values of the central frequency of the transmitted spectrum, they will reach the output at different times, which leads to an increase in pulse duration at the output. The number of modes propagating over fiber can be calculated as follows:

$$M = \frac{v^2}{2}$$

where v is the normalized frequency. If $v = 2,405$ Hz or less, then only one mode applies, if more - many modes. The energy of different modes arrives at the receiving end of the fiber with a certain delay. This causes the received pulse to be blurred, which has a destructive effect, as part of the energy falls into the bit interval of the adjacent bit.

Material dispersion is caused by the fact that different wavelengths pass through certain materials at different speeds. It is defined as the ratio of the wavelength dependence on the refractive index of the material from which the fiber is formed. Depends on the length of light and is measured in dB / km. The attenuation of the signal intensity is determined by the formula:

$$\alpha = \frac{10}{L} \lg \frac{P_{out}}{P_{in}}$$

where α - attenuation coefficient, L - length of optical fiber (km), P_{out} - output power (registered by PED), P_{in} - input power (power of radiation source). When the optical fiber is bent, there is a loss of signal. Signal losses at inflections of optical fibers depend on the radius of the bend by exponential

$$\alpha \sim \exp\left(-\frac{R}{R_c}\right)$$

where R is the bending radius of the optical fiber, R_c is the critical bending radius of the optical fiber, which is approximately calculated by formula:

$$R_c \approx \frac{3n_1^2 \lambda}{(4\pi(n_1^2 - n_2^2))^{\frac{3}{2}}}$$

where n_1, n_2 - refractive indices of the core and shell, λ - wavelength of the received radiation.

If the optical fiber is bent beyond the allowable radius (for standard single-mode fiber about 50 mm, for fiber about 80 mm) the angle of incidence of light on the interface of the core-shell, due to which a significant part of the light propagating through the fiber not only extends beyond the core, but also completely extends from the fiber. Appropriate studies of the dependence of the attenuation of the signal on the radius of curvature of the fiber for different wavelengths were performed. (see Figure1)

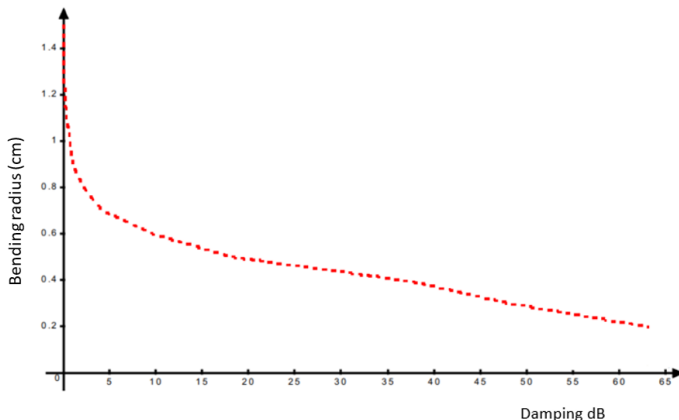

Figure 1. Graph of the signal attenuation dependence on the bending radius of the optical fiber at a wavelength of 1550 nm. [5]

Conclusion

Thus, the processes occurring in optical fiber deformations were considered and the main causes of signal loss were determined. The theory of the change in the intensity of the optical signal transmitted by the optical fiber at inflections depending on the bending radius of the waveguide is theoretically determined. The critical (minimum) bending radii of optical fibers depending on the number of modes (single-mode fiber or multimode fiber) are specified. Possible directions of application of optical fibers in reflectometry are analyzed.

References:

1. Paschotta.R Encyclopedia of Laser Physics and Technology Edition, October 2008 , 844 Pages WILEY-VCH , 2008. – 844 з. p.215-219.
2. Fiber Optic Sensors: Fundamentals and Applications [Text] / David A. Krohn 2015, с.161-165.
3. Rongqing Hui Introduction to Fiber-Optic Communications 1st Edition, 2019, p. 329-334

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Галабурка В.В.,

*студентка кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»*

ПОВТОРНИЙ ПЕРЕКЛАД ЯК ВИД ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО ДИСКУРСУ

Кожна нова спроба здійснити переклад вихідного тексту цільовою мовою надає нам зовсім інший варіант вихідного тексту, який називається ретрансляцією. В межах перекладознавства ці нові спроби досліджуються як «феномен ретрансляції»[2]. Можна стверджувати, що повторний переклад — одне з найчастіших та найприродніших явищ майже в кожному виді перекладу, але найчастіше його застосовують в художньому перекладі. Історія перекладу стала свідком численних протиріч, зосереджених на становлення необхідності ретрансляції [3]. Науковці описують повторний переклад цікавою метафорою, а саме, що повторний переклад літературних творів розглядають як нову дирижersьку інтерпретацію відомого музичного твору. Оскільки повторний переклад є розповсюдженою технікою перекладу, це результувало в публікуванні декількох версій того самого твору цільовою мовою. Ці версії можуть конкурувати між собою якщо вони були видані в один рік, але нові версії також можуть з'являтися через десятиліття або століття і тим самим представляти стилістичний колорит епохи. Один загальноприйнятий погляд на повторний переклад певного тексту тією самою цільовою

мовою представлений в роботі Антуана Бермана [0], який запропонував гіпотезу необхідності повторного перекладу. Згідно гіпотези Бермана, перший переклад твору буде «обов'язково сліпим та нерішучим»; таким чином, стає зрозумілим що ретрансляція є необхідною. Берман стверджує, що всі переклади марковані «невдачею», невдачею, яка досягла свого апогею, адже більшість перекладів занадто зациклені на інтеграції однієї культури з іншою, щоб забезпечити позитивне сприйняття твору цільовою культурою. Традиційний підхід в перекладознавстві полягав в тому, щоб зосереджуватися на порівнянні різних версій ретрансляції одного вихідного твору, не звертаючи уваги на причини здійснення повторного перекладу з плином часу. Може здатися, що здійснення повторного перекладу це звичайне явище, але ретрансляція не є ні простим повторенням, ні даремною тратою ресурсів, ретрансляція це досить складний процес. Через зростаючу кількість ретрансляцій англійської художньої літератури українською мовою, особливо творів 19-20-го століття, необхідність дослідження феномену повторного перекладу тільки зростає.

Кушина стверджує, якщо перший переклад встановлює взаємозв'язок, який зазвичай створюється між перекладачем та текстом перекладу, тим самим відтворюючи унікальний зв'язок між автором та його твором, то повторний переклад руйнує цей зв'язок, цей єдиний смисл, надаючи йому численні трактування [4].

Як один з видів перекладацької діяльності, повторний переклад порушує наступні питання: де і коли він починається? Чи повторний переклад починається з попереднього існуючого перекладу, чи від вихідного тексту? Чи потрібно брати до уваги перший існуючий переклад вихідного тексту, чи при створенні нового перекладу варто починати з нуля? Дослідники та власне перекладачі притримуються думки, що кожен перекладач вирішує сам.

Повторний переклад вніс низку нових понять в перекладацький дискурс. Так, незважаючи на той факт, що деякі переклади виконані талановитими професіоналами і не втрачають своєї цінності протягом довгого періоду часу, першим перекладам властиво застарівати, адже кожен переклад існує в певний історичний період [4]. У зв'язку з цим була розроблена концепція перекладацького часу, і врешті-решт, перекладацького хронотопу (виведений з поняття «хронотоп»¹ Бахтіна) як сукупність цих двох категорій.

Під перекладацьким простором Кушина має на увазі смислову модель процесу перекладу, як транспонування смислів тексту однієї культури в текст іншої культури, керуючись глибинними процесами, які направлені на гармонізацію сенсів і породження гармонійного тексту перекладу.

Під перекладацьким часом розуміємо реальний час створення тексту оригінала, тексту перекладу та національна специфіка вираження часових відносин, адже одні й ті самі часові відрізки можуть мати різні відтінки значення в різних лінгвокультурах. За Хайдаровою, перекладацький час — це система взаємодіючих темпоральних смислів тексту та суб'єктів перекладацького процесу: автора, перекладача, реципієнта. [5]. Дослідження перекладацького часу йде у двох напрямках. З одного боку, аналізуються реальний час створення вихідного тексту та час створення перекладу. З іншого боку, виявлення часових відносин має національну специфічність. Це означає, що в кожній лінгвокультурі часові фрагментиможуть мати різні відтінки значення.

Для розуміння вище наведеного визначення перекладацького часу необхідно дати визначення темпоральних смислів. Темпоральний смисл — комплексна категорія, яка містить в собі лінгвістичні, культурологічні, перекладацькі компоненти, які мають культуро-обумовлену цінність для суб'єктів перекладацької комунікації.

Перейдемо до значення перекладацького хронотопу. Перекладацький хронотоп є результатом осмислення перекладацької картини світу, яка містить в собі, з одного боку, картину світу рідної мови та культури, а з іншого — картину світу іноземної мови та культури з характерними для них просторово-часовими ознаками.

Звернімося до функцій повторного перекладу в перекладацькому дискурсі. Повторний переклад виконує дві функції:

1. Він повертає нас до тексту оригіналу, тобто цільова аудиторія при читанні тексту перекладу може відтворити смисли, які були закладені в текст автором та які не вдалося передати перекладами, які здійснювались раніше;

2. Перекладач при здійсненні повторного перекладу має на меті зробити текст перекладу зрозумілим та прийнятним для потенційної іноземної лінгвокультури, тобто перекладач виконує адаптивну функцію.

¹ *взаємозв'язок часових і просторових відносин в художньому творі*

Література:

1. Berman A. La retraduction comme espace de la traduction [Електронний ресурс] / Antoine Berman // Palimpsestes. – 1990. – Режим доступу до ресурсу: <https://journals.openedition.org/palimpsestes/596>
2. Brownlie S. Narrative Theory and Retranslation Theory / Siobhan Brownlie. // Across Languages and Cultures. – 2006. – С. 145–170.
3. Venuti L. The Translator's Invisibility / Lawrence Venuti. – London and New York: Routledge, 1995. – 353 с. – Режим доступу до ресурсу: The Translator's Invisibility: A History of Translation (psu.edu)
4. Кушина Л. В. Повторный перевод в системе переводческого дискурса [Електронний ресурс] / Людмила Вениаминовна Кушина // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/povtornyu-perevod-v-sisteme-perevodcheskogo-diskursa/viewer>
5. Хайдарова И. Н. Исследование категории переводческого времени в сопоставительном аспекте : на материале русского и немецкого языков : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.20 "сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание" / Хайдарова И. Н. – Тюмень, 2008. – Режим доступу до ресурсу: <4D6963726F736F667420576F7264202D20303120C0C2D2CED0C5D4C5D0C0D220E2F2EEF0EEE920ECE0F0F220323030382E646F63> (utmn.ru)

Коровкіна В.О.,
магістр,

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

«ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО ЕФЕКТУ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО МУЛЬТФІЛЬМУ ВІННІ-ПУХ ТА ЙОГО ДРУЗІ»

Анотація

У статті розкрито поняття комічного ефекту, його види, прийоми у художній літературі, а також їхні диференційні ознаки. З метою проведення аналізу використання технік відтворення комічного в перекладі англomовного оригінального твору А.А. Мілна «Winnie-the-Pooh» та його українomовного перекладу «Вінні-Пух та його друзі» було проаналізовано засоби його передачі, тобто стилістичні фігури й художні тропи. Також було роз'яснено сутність перекладацьких трансформацій, обґрунтованість їхньої ролі для передачі комічного ефекту у творі для дітей, а також виконано розбір особливостей відтворення комічного ефекту за допомогою перекладацьких лексичних, лексико-семантичних, граматичних, комплексних лексико-граматичних трансформацій та технічних прийомів перекладу

Ключові слова: комічний ефект, перекладацькі трансформації, гумор, мовні засоби передачі комічного ефекту.

Annotation

At the statty rozkrito the understanding of the comic effect, yogo vidi, priyomi from the artistic literature, as well as differential signs. Methods of carrying out an analysis of the technical analysis of the production of comic in the translation of the English original work of A.A. Milna «Winnie-the-Pooh» and the second Ukrainian translation «Winnie-the-Pooh and yogo friends» was analyzed in the same transmission, so that stylistic figures and artistic paths. Also, the day of converting transformations, the transformation of such a complex of technical roles for the transfer of a comic effect in creations for children.

Key words: comic effect, reclaiming transformations, humor, moving the comic effect.

Постановка проблеми. У сучасному культурному світі використання засобів комічного є досить важливим, як у повсякденному спілкуванні, так і в літературних творах. Сміх та жарти, зокрема пустощі, висловлювання чи дії людей заради веселощів допомагають розвивати почуття гумору, гнучкість мислення, а також заспокоюватися, уникаючи перенавантаження, зберігати свіжість ідей, думок. Особливо важливим є використання комічного під час написання дитячих творів та казок, оскільки дитяче сприйняття гумору є особливо чутливим та не в усіх ракурсах воно може сприйматись [1, с.63].

Стан дослідження. Проблема відтворення комічного ефекту у перекладі не втрачає актуальності у подальших наукових розвідках, незважаючи на те, що її висвітлювали у своїх наукових працях такі відомі дослідники-мовознавці, як-от: В. В. Виноградов, Н. Д. Арутюнова, В. Я. Пропп, С. Влахов, С. Флорін та інші.

Але незважаючи на те, що вивчення комічного велось протягом довгого часу різними науками, в даний момент не існує готових рішень для перекладачів безпосередньо мультиплікаційних творів, що зумовлює необхідність продовження пошуку певних закономірностей у виборі стратегій і прийомів під час перекладу.

Виклад основного матеріалу. Комічним називають, так-би мовити «відхилення від норми», яке є навмисно створюваним власником та призводить до виникнення двох змістовних планів, націлених на будь-яке явище і яке повністю є безпечним для всіх навколо. Реакцією на комічне є сміх [3].

Єдиний предмет комічного – це людина. Найбільш сприятлива для універсальної природи комічного є художня література, де на комічному заснований один з головних і найбільш ігровий вид драми – комедія [5, с.320].

В ракурсі обраної теми в якості матеріалу дослідження було обрано англомовний оригінальний твір А.А. Мілна «Winnie-the-Pooh» та його україномовний переклад «Вінні-Пух та його друзі» [7]. Вперше україномовний переклад казки «Вінні-Пух та його друзі», здійснений Леонідом Солоньком, було видано 1974 році з графічними ілюстраціями Валентина Чернухи. Так, під час проведення аналізу головну увагу було скеровано на чітку структурованість та логічність дій, а тому досить зручною класифікацією перекладацьких трансформацій було обрано класифікацію за вченням В.Н. Комісаровим, який поділяє міжмовні перетворення на перекладацькі прийоми та перекладацькі трансформації. Так, до технічних перекладацьких прийомів він відносить переміщення, додавання та опущення, а перекладацькі трансформації поділяє на лексичні, лексико-семантичні, граматичні та комплексні лексико-граматичні види [6].

Таким чином для передачі гумористичних елементів в україномовному перекладі твору «Вінні-Пух та його друзі» невід'ємним стало вживання лексичних перекладацьких трансформацій та лексикосемантичних замін. Незважаючи на те, що в ході дослідження також траплялися власно створені відповідники імен (Heffalump – Слонопотам, Woozle – Бабай, Eeyore – Іа-Іа, Piglet – Паць), було виявлено застосування таких трансформацій, як-от [8, с.112]:

- транскрибування та транслітерацію для відтворення власних імен (наприклад, Winnie-the-Pooh – Вінні-Пух, Christopher Robin – Крістофер Робін тощо);

- калькування (словосполучення «birthday balloon» перекладено епітетом «деньнародженнєвий дарунок»).

Також під час перекладу англійської версії мультсеріалу «Вінні пух» на українську було застосовано наступні лексико-семантичні трансформації [2]:

- конкретизації (наприклад, «Little soft clouds played happily in a blue sky...» – «Маленькі пухнасті хмаринки весело гралися на ясно-блакитному небі» і т. д.);

- генералізації (наприклад, «He sat down and thought, in the most thoughtful way he could think» – «Він сів навпочіпки й задумався – глибоко-глибоко» тощо);

- прийому смислового розвитку (наприклад, «You never can tell with bees» – «Хіба вгадаєш, що стрілить у голову тим бджолам» і т. д.)

З метою збереження комічного ефекту, під час перекладу досліджуваного твору, також було застосовано наступні граматичні заміни [2, с.56;8]:

- заміни частин мови (наприклад, «Your birthday?» said Pooh in great surprise» – «Твій день народження? – перепитав Пух, страшенно здивований»; «...and then, when the balloon was blown up as big as big» – «...коли кулька роздулася так, що здавалося, ось-ось лусне»;

- заміни форм слів («THE PIGLET lived in a very grand house in the middle of a beech-tree, and the beech-tree was in the middle of the forest, and the Piglet lived in the middle of the house» – «Паць мешкав у великій-превеликій хатці, у великому-превеликому дереві»);

- заміни членів речення (наприклад, «He was nearly there now, and if he just stood on that branch...» – «Але йому залишилось дертися зовсім-зовсім-зовсім небагато: ну, тільки стати на оцю гілочку – і...» і т. д.);

Слід зазначити, що в українській версії мультфільму «Вінні пух» не обійшлося без використання комплексних лексико-граматичних трансформацій, наприклад [4]:

- антонімічних перекладів (наприклад, «I'm afraid no meals» – «Боюся, що з цим доведеться потерпіти»; «Because my spelling is Wobbly. It's good spelling but it Wobbles, and the letters get in the wrong places» – «Узагалі він гарний правопис, тільки от чогось трохи накульгує, і букви заскакують не на свої місця...» тощо);

- описових перекладів (наприклад, «And for a long time after that he said nothing...until at last, humming to himself in a rather sticky voice, he got up, shook Rabbit lovingly by the paw, and said that he must be going on» – «Та ось Пух нарешті щось забуркотів, і голос його став солодкий, тягучий – ну просто як мед! – а далі підвівся з-за столу, від широго серця потис Кроликові лапку й сказав, що йому вже час йти!» і т. д.);

- компенсації, наприклад («He sat down and thought, in the most thoughtful way he could think» – «Він сів навпочіпки й задумався – глибоко-глибоко»; «Suddenly Christopher Robin began to laugh...and he laughed...and he laughed...and he laughed» – «Він сміявся, аж за живит брався... сміявся, аж по землі качався» і т. д.).

Аби здійснювати безпосереднє перекодування тексту з мови оригіналу мовою перекладу, перекладач керувався [2]:

- опушеннями («So Winnie-the-Pooh went off to find Eeyore's tail» – «І Вінні Пух подався шукати хвоста»; «Silly old Bear!» – «дурненьке ведмежа!» тощо);

- додаваннями («something brown and furry» – «сіро-буро-волохате»; «a box of paints» – «велику-велику коробку фарб» і т. д.);

- переміщеннями («Eeyore Loses a Tail and Pooh Finds One» – «У якій Іа-Іа губить хвіст, а Пух його знаходить»; «I think the bees suspect something!» – «Бджоли начебто щось запідозрили!» тощо).

Висновок. Таким чином під час проведення аналізу засобів відтворення комічного ефекту в перекладеній версії англomовного мультфільму «Вінні пух» на українську мову було отримано наступне співвідношення між групами перекладацьких трансформацій: лексичні трансформації, лексико-семантичні заміни, граматичні трансформації, комплексні лексико-граматичні трансформації.

Список використаних джерел

1. Баранова С.В., Трофименко А.В. Проблеми перекладу форм комічного українською мовою (на матеріалі англomовних телесеріалів) . С.В. Баранова, А.В. Трофименко. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». Вип. 40. 2019. с. 62–65.

2. Галайбіда О. В. Лексичне різноманіття української мови у перекладах Л.Солонька. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки : збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський, 2015. Вип. 39.С. 55- 58.

3. Жуланова Е. В. Можливості передачі і сприйняття культурної специфіки комічного дискурсу в умовах кіно перекладу. Е. В. Жуланова. Текст: безпосередній. Вісник. 2014.№3. с. 54-60.

4. Лук'янова В.С., Колоскова О.А. Гібридні слова в англomовних дитячих анімаційних фільмах і особливості їх перекладу // Перспективні напрямку соціально-економічного розвитку Росії: збірник за матеріалами IV щорічної науково-практичної конференції. М. : Науковий консультант 2017. С. 72-79.

5. Лук'янова В.С., Колоскова О.А. Специфіка перекладу англійських звукоподражани на українську мову в дитячому анімаційному фільмі // Філологічні науки. питання теорії і практики. 2018. № 2. Ч. 2. С. 334-337.

6. Мілн А.О. Вінні-Пух та його друзі : повість-казка / пер. з англ. Л. Солонька. Київ: Веселка,1974. 247

7. Мілн А. О. Вінні-Пух та його друзі: повість-казка / пер. з англ. Л. Солонька; 2-е вид. Київ : Веселка,1997.221 с

8. Остапова К. Особливості передачі гумору при перекладі художніх творів / К. Остапова, Ю. Привалова. - Саарбрюкен: Lambert Academic Publishing, 2014. - 116 p.

Литвинова В.Ю.,

Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Воскобойник В.І.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка,

Кафедра англійської та німецької філології.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОЇ МЕДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ

На сучасному етапі розвитку мовознавства питання вивчення спеціальної лексики викликає високу зацікавленість. Про це свідчить збільшення кількості робіт присвячених даній тематиці. Справедливо вважається, що термінологія є невід'ємним інструментом у вивченні тієї чи іншої спеціальності. А з урахуванням інтенсивності глобалізації та інтернаціоналізації в науці, важко уявити область знань, якою можливо досконально оволодіти без знання спеціальної лексики та термінології.

Термінологія – це спеціальні слова та вирази, що використовуються у відношенні до конкретного предмету чи діяльності [1]. Медична термінологія – одна з галузей лексики, яку характеризують власні морфологічні, семантичні та структурні особливості. Медицина, як наука, почала формуватись в доісторичні часи, коли виникла значна кількість медичних термінів. З розвитком технологій, об'єму вивчення

анатомічних, фізіологічних, біохімічних особливостей людського організму, а також з появою нових, раніше не виявлених або тих, що мутували захворювань, виникнення нових синдромів, симптомів, з'являється все більше термінів. Так, наприклад, при появі нових штамів вірусів їх кодування відбувається на основі або вже існуючих штамів, або за допомогою вказування особливості виду, року чи/та місця появи тощо.

На появу нових медичних термінів впливають зміни в структурах тканин та процеси, що є характерними для людського організму, котрий знаходиться у стані гомеостазу, а також, виникнення патологічних змін на різних стадіях свого розвитку; збільшення кількості різновидів захворювань, форми їх перебігу; збудники хвороби; вид хірургічного втручання, його методи; організація форми надання лікувально-профілактичної допомоги населенню, медичне обладнання, інструменти та інші технічні засоби тощо. Провідна роль належить анатомічній і гістологічній номенклатурі, комплексу патолого-анатомічної, патолого-фізіологічної й клінічної терміносистеми; фармацевтичній термінології [2].

Слід відмітити, що на неологізацію в медичній термінології також впливають телекомунікаційні технології, зміни в будові організації закладів сфери здоров'я, різноманітні фінансові інструменти (приватна медицина, додаткові медичні послуги, страхування тощо), що використовуються у сфері медицини й охорони здоров'я, етичні питання сучасної медицини.

Характерними рисами розвитку англійської медичної термінології є: а) інтеграція, яка відбувається завдяки тому, що медицина взаємодіє з багатьма іншими науковими сферами (фармакологією, біохімією, генетикою, біологією тощо), наприклад, *reabsorption* – *реабсорбція*, *catabolism* – *катаболізм*; б) диференціація (відбувається при перетині з іншими науками, що мають власну термінологію), наприклад, таких як офтальмологія, патофізіологія, патоморфологія, фармакологія, тощо; в) інтернаціоналізація (утворення термінів з греко-латинською основою), наприклад, *Optical Coherence Tomography* – *оптичний когерентний томограф*; г) уніфікація (за рахунок використання термінографії, стандартизації), наприклад, *Down syndrome or trisomy 21* – *синдром Дауна*, або *trisomy 21 chromosome*; г) економія (при використанні абревіації, скорочення шляхом символів, використання немовних засобів номінації – формул), наприклад, *RPE (retinal pigment epithelium)* – *пігментний епітелій сітківки*.

Якщо брати до уваги походження, то англійські медичні терміни поділяються з етимологічного погляду на власне англійські та запозичені [3].

Проаналізувавши основні способи словотворення медичних термінів, ми дійшли висновків, що характерними для англійської медичної лексики є такі способи термінотворення: афіксальний, безафіксний, складання основ та створення термінологічних словосполучень. Залежно від того, які засоби мови беруть в утворенні терміна, виділяють чотири групи: 1) прості терміни (безафіксні) – складаються лише з (наприклад, *realm* – *галузь*, *aberration* – *аберація*, *habitus* – *забітис*, *cell* – *клітина*, *tyupria* – *міопія*); 2) похідні терміни (афіксні) – такі, що створені за допомогою афіксів, суфіксів і префіксів: а) суфіксальні: *retinal* – *ретинальний*, *alkaline* – *лужна*; б) префіксально-суфіксальні: *degenerate* – *погіршуватися*, *pseudophakia* – *артифакія*, *hypotensia* – *гіпотонія*, *reactant* – *реагент*; в) префіксальні: *dialysis* – *діаліз*, *malfunction* – *несправність*, *polytrauma* – *політравма*, *antibody* – *антитіло*, *asomia* – *безсоння*.

Висновки. Медицина – це наука, в якій точність грає величезну роль. Від адекватного тлумачення медичного терміна і його перекладу на іншу мову можуть залежати життя і здоров'я людини. Тому медичний переклад не допускає помилок. Деякі медичні терміни мають одне джерело походження і, на перший погляд, не розрізняються за формою, та при цьому мають різне значення в різних мовах і навіть в різних контекстах. Вони можуть відрізнятися в більшій чи меншій мірі. У таких випадках перекладач повинен розуміти «хитрість» перекладу та звертатися за порадою до лікаря або до спеціалізованих довідкових матеріалів. Іншими словами, без глибоких знань медицини зробити адекватний і абсолютно рівноцінний переклад досить складно, а часто й неможливо. Відомо, що функціональне призначення будь-якого терміна – коротке, точне й недвозначне узагальнення наукової концепції. Для успішного виконання всіх своїх функцій термін повинен мати певні характеристики і відповідати певним вимогам, а саме: систематичність, прагнення до унікальності в термінологічному полі, відсутність вираження, точне визначення, стилістична нейтральність.

Література

1. Cambridge dictionary online. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/terminology> (дата звернення: 20.09.2021).
2. Косенко А. В. Основні характеристики англійської медичної термінології. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2015 № 18 том 2. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v18/part_2/21.pdf (дата звернення: 20.09.2021).

3. Арнольд І. В. Лексикологія сучасної англійської мови. М. : Просвещение, 1995.

4. Abidova Mavjuda, Guzacheva Nadezhda Features of medical terminology teaching in English lessons. Бюллетень науки і практики. 2020. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/features-of-medical-terminology-teaching-in-english-lessons> (дата звернення: 25.09.2021).

5. Петрова О.Б. Навчання англійської медичної термінології дерматології (Petrova O.B. Training English medical terminology in the branch of dermatology). Науково-практична конференція «Актуальні проблеми дерматології, венерології та ВІЛ/СНІД інфекції», присвячена 90-річчю доцента Петрова Б.Р. Збірник наукових праць. Харків: ХНМУ, 2017. URL: <http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/16690/1/Petrova%20O.B.%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BC%202017.pdf> (дата звернення: 20.09.2021).

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Фалько І.О.,

студент II курсу факультету МЕХТ

Науковий керівник – Фесенко А. М.,

канд. істор. наук, доцент кафедри історії та права.

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ФІЛОСОФІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

У сучасному світі достатньо проблем, які потребують належної уваги, однак проблема розвитку філософії як науки є не менш важливою. У стародавні часи філософія не мала конкретних напрямків, що значно уповільнювало процес її становлення.

Вважається, що в сучасному світі філософія досягла піку свого розвитку, це також уповільнює процес вдосконалення філософії. Світ настільки занурений в науку, що весь сконцентрований на розвитку інформаційних технологій. Більш молоде покоління акцентовано на реалізації в житті свого світогляду. Самовираження думок відбувається завдяки розвиненим різним видам мистецтва, таким як: музика, твори кіномистецтва, живопис, а також література менш актуальна сьогодні [2].

Художня література давно втратила попит, в цьому винне ні стільки суспільство, скільки постійно зростаючі вимоги людей до технологічності власного побуту, чого художня література дати не може.

Сьогодні бажання людей самовиражатися в галузі художньої літератури ледь помітно, на відміну від музики і кіномистецтві. У текстах пісень люди прагнуть відповідати на актуальні питання, що виникають на важливих етапах їхнього життя. Навіть музичні мелодії, крім впливу на настрої людини, можуть спонукати в ньому бажання до творчої діяльності, до роздумів про суть і духовність людського життя. І ось тут люди можуть зіткнутися з різними філософськими питаннями, навіть не усвідомлюючи цього. Далі людина входить в стадію пошуку відповіді на питання, що цікавить його, що призводить його до відкриття для себе цілої науки «філософії», про яку він раніше не підозрював.

У живописі художник через картини передає своє бачення світу, що виражається в пейзажах і портретах, натюрмортах і графіку. Так художник висловлює своє розуміння світобудови і суспільства, тим самим проявляє тісний зв'язок з філософією [1].

Уважно вивчаючи твори живопису, ми виявляємо, що художник прагнув відповісти на філософські питання і як йому це вдалося. Як правило, основні питання: що собою являє людина, і яке його місце в світі. Ці питання є актуальними в живописі, при написанні музики і віршів і літературних творів.

Таким чином, можна сказати, що мистецтво і філософія мають спільні інтереси, незважаючи на те, що є різними формами самосвідомості культури і мають різне походження. Мистецтво постійно і цілеспрямовано знаходиться в області філософських роздумів людини, тобто людина постійно філософує, а філософія в свою чергу стає мистецтвом для людини.

В результаті філософія як наука завжди розвивається, незважаючи на численні і вічні філософські питання, що виникають у великої кількості творчих людей, сучасна філософія не завжди дозволяє наближатися до правильних відповідей на них.

Для знаходження відповіді на ці питання у творчих людей може піти все життя і після неї вже наступні люди продовжують цю справу. Немає жодного рішення філософської проблеми, яке повністю задовольняло б інтересам пізнання себе і життя людиною, і згодом не було б оскаржене нащадками.

Навчальна програма предмета філософії повинна забезпечити учня мінімальним обсягом класичних знань даної дисципліни. Життєва філософія творчих людей завжди випереджає на практиці, випереджає за своєю досконалістю і затребуваністю навчальну програму предмета філософії в будь-якому вузі.

Але, тим не менш, дисципліна філософії наближає студентів до розуміння самого життєвого предмета і його цінності, обширності і ролі в суспільстві. Наука відкриває людині істину, а філософія пояснює сенс цієї істини. В даному контексті, філософія це спосіб пошуку пояснення того, що з точки зору людини надляється змістом.

Література:

1. Спиркін А. Г. Філософія / А. Г. Спиркін. - М: Гардарики, 2006. - 736 с
2. Конев В.А. Мистецтво і філософія: полони, що стягують культуру // серія «мислителі», в діапазоні гуманітарного знання. Випуск 4 / Збірник До 80-річчя професора М.С. Кагана Санкт-Петербург : Санкт-Петербурзьке філософське товариство, 2001. С.51.

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Висоцька Н.В.,

*аспірант кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та кримінології
Академії Державної пенітенціарної служби
ORCID ID: ORCID 0000-0002-0773-4379*

ПІДСТАВИ ТА УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

У зв'язку з набрання чинності 11 січня 2019 року Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьби з цими явищами» Кримінальний кодекс України (далі – ККУ) було доповнено розділом XIII-1 «Обмежувальні заходи», яким закріплено механізм протидії насильству, захисту потерпілого та впливу на кривдника. Наразі актуальним питанням залишається вивчення правової природи обмежувальних заходів, зокрема підстав та умов їх застосування до осіб, які вчинили домашнє насильство.

Під обмежувальними заходами розуміють заходи кримінально-правового характеру, які полягають у покладенні додаткових обмежуючих обов'язків на особу – суб'єкта кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством, що застосовуються судом в інтересах та для захисту прав потерпілого [1, с. 54].

Законодавець у ККУ не надає переліку підстав і умов, за яких можуть бути застосовані обмежувальні заходи. Виходячи з аналізу ст. 91-1 ККУ однією з умов, за наявності якої можливе застосування обмежувальних заходів є суб'єкт, до якого вони застосовуються – особа, яка вчинила домашнє насильство і була повнолітньою на момент його вчинення [2].

Не варто ототожнювати поняття умов та підстав, адже згідно з словником української мови підстава – це те, на чому базується, ґрунтується певне явище. Натомість поняття «умова» визначається як вимога, пропозиція до учасників, дотримання якої буде свідчити про можливість / вимушеність настання певного явища [3].

Підстава застосування будь-якого обмежувального заходу розкриває той юридичний факт, із настанням якого у держави з'являється відповідне повноваження застосувати такі обмеження. На думку Новікової К.А., згідно ККУ підстава складається з двох обов'язкових елементів, які повинні бути наявними одночасно: фактичний та юридичний. Перший полягає у наявності доведеного факту вчинення домашнього насильства. При чому, законодавець оперує двома термінами «домашнє насильство» та «злочин, пов'язаний з домашнім насильством» і в даному випадку використовується перше, більш вужче за змістом поняття. Згідно п. 3 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» домашнє насильство – це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального,

психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [4].

Другою підставою є застосування обмежувальних заходів одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавлення волі, або звільненням від кримінальної відповідальності чи покарання. Натомість ми вважаємо, що перша ознака дійсно є підставою застосування обмежувальних заходів, а другу варто віднести до умов, адже застосування таких заходів можливе лише у разі одночасного призначення покарання, не пов'язаного з позбавленням волі.

До умов, які повинні бути дотримані при застосуванні обмежувальних заходів слід віднести такі:

1. Належний суб'єкт, до якого будуть застосовуватися обмежувальні заходи. Виходячи з положень ст. 91-1 ККУ це повинна бути особа, яка вчинила домашнє насильство і досягла 18 років на момент його вчинення. Отже застосування обмежувальних заходів можливе лише до фізичної осудної особи.

Обмежень щодо кола осіб, до яких можуть бути застосовані обмежувальні заходи (наприклад, вагітні жінки, особи з інвалідністю, особи, що досягли 60 років тощо) законодавство не містить.

2. Особа повинна бути засуджена до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі або звільнена від покарання або звільнена від кримінальної відповідальності.

Виходячи з аналізу норм чинного законодавства, покарання, не пов'язані з позбавленням волі включають всі покарання, окрім тих, які відбуваються в ізоляції від суспільства із триманням засуджених в кримінально-виконавчих установах закритого типу. Отже, це покарання, визначені ККУ, за виключенням арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі на певний строк, довічного позбавлення волі [5, с. 91]. Щодо підстав звільнення від кримінальної відповідальності та покарання, то їх виключний перелік наводиться у відповідних статтях ККУ.

3. Можуть бути застосовані виключно судом та у межах заходів, що передбачені кримінальним законом. Застосування обмежувальних заходів є правом, а не обов'язком суду, тобто навіть за сукупної наявності всіх умов та підстав для застосування, рішення прийматиме суд.

4. Важливим критерієм застосування обмежувальних заходів є врахування мети – захисту інтересів потерпілої особи, від цього має залежати яке саме обмеження буде накладено судом на кривдника. Обмежувальні заходи не мають на меті кару або виправлення особи, чим і відрізняються від заходів кримінальної відповідальності, а спрямовані лише на створенні безпечних умов для потерпілої сторони.

При вирішенні питання про застосування обмежувальних заходів до особи також варто враховувати обов'язкове дотримання таких умов як:

- належний суб'єкт застосування (особа, яка вчинила домашнє насильство і досягла 18 років на момент його вчинення);
- особа повинна бути засуджена до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі або звільнена від покарання або звільнена від кримінальної відповідальності;
- застосування таких заходів має за мету – захист інтересів потерпілої особи, від цього має залежати яке саме обмеження буде накладено судом на кривдника.

Таким чином, факт вчинення особою домашнього насильства є підставою для застосування обмежувальних заходів за умов зазначених вище.

Література:

1. Новікова К.А. Ознаки та поняття обмежувальних заходів у Кримінальному кодексі України. Питання боротьби зі злочинністю. Випуск 39, 2020. С. 54-60.

2. Кримінальний кодекс України: Закон від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#Text>.

3. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/s/umova/>.

4. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьби з цими явищами: Закону України від 6 грудня 2017 року № 2227-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text>.

6. Павлова Т.О. Правова природа обмежувальних заходів за чиним Кримінальним кодексом України. Права держав. № 34, 2019. С. 89-94.

Копилов Володимир Олександрович,
доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки,
Людмила Белоус,
курсантка 3 курсу, спеціальність 081 «Право», бакалавр.
Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження. Актуальність цієї теми має велике значення для поліцейських в сучасних умовах. Фізична підготовка особового складу Національної поліції України – це психо-фізичний спрямований процес відпрацювання та надходження необхідних навичок до особового складу, задля ефективності та безпечності в роботі поліцейського. Фізична підготовка гарантує збереження трудової активності, розвиток різноманітних якостей людини та найголовніше - відпрацювання та розвиток навичок і умінь для того, щоб безпечно виконувати службові завдання.

Мета і завдання дослідження. Виокремити та через лінзи сьогодення дослідити характеристику фізичної підготовки, яке має на меті виховання майбутніх поліцейських. Зрозуміти для чого необхідне фізичне виховання для поліцейських, які бувають проблемні моменти під час фізичної підготовки та звернемо увагу на те, що фізична підготовка може надавати поштовх у робочій діяльності, коли у поліцейського відбувається емоціональне виснаження. Завдяки комплексному використанню основних і додаткових теоретичних та методичних знань із фізичної підготовки можливо досягнути найвищої ефективності під час навчання майбутніх працівників поліції та у процесі службової підготовки правоохоронців. [2]

Виклад основного матеріалу. Служба в органах Національної поліції України вимагає від осіб відповідного рівня підготовки та оперативного виконання службових завдань різноманітної складності та витривалості. Поліцейські повинні володіти відповідними навичками та правильно реагувати на ситуаційні завдання в роботі, щоб забезпечити безпеку навколишньому оточенню та рятувати життя осіб, які знаходяться в небезпеці, та мати змогу захистити себе у критичних ситуаціях.

Підготовка поліцейських включає декілька напрямів: розвиток розумових здібностей, моральної підготовленості до виконання поставлених завдань та саме фізична стійкість.

Для ефективного розвитку фізичних якостей потрібна низка фундаментальних знань: знання нормативних актів, котрі регламентують організацію фізичної підготовки у підрозділах, методів, форм фізичних здібностей. До них також відносяться додаткові теоретичні знання, вони базуються на комплексному вивченню нормативних актів та дотримання особистої безпеки та самоконтролю під час занять фізичними вправами.

Завдяки комплексному використанню основних та додаткових знань можливо досягнути ефективності під час навчання та підготовки до роботи складу Національної поліції України.

Також необхідно звернути увагу на те, що відповідна підготовка повинна відбуватись з урахуванням усіх тенденцій розвитку злочинності на етапі суспільства. Навчання офіцерів поліції повинно відбуватися сузь та завдання, які будуть поставлені перед ними під час практичної діяльності.

Практичну спрямованість у спеціальній фізичній підготовці може забезпечити відповідний рівень моделювання тактичних ситуацій з різними типами ризиків. Це допоможе поліцейському зрозуміти, як він зможе діяти цих ситуаціях, та запобігти проявам паніки та не контрольованості. [1]

Фізична підготовка поліцейських також виокремлює психологічний аспект, де поліцейський, котрий зазнав морального виснаження може звернутися до фізичного виховання та спрямувати свій стрес у виконання вправ. Тобто спорт та фізичне виховання може надавати поштовх у робочій діяльності, коли у поліцейського відбувається емоціональне виснаження.

Фізична підготовка майбутнього працівника поліції – є основною сходинкою до успіху в службових завданнях, що проявляється у високому рівні професіоналізму, здатності виконувати оперативні - службові обов'язки та обов'язки у боротьбі зі злочинністю, забезпеченні громадської безпеки та правопорядку в нашій країні.

Отже, узагальнюючи все вищевикладене можна дійти до висновків:

-фізичне виховання, та підготовка має величезний вклад в основу майбутньої професії, тому необхідність підвищення якісного рівня підготовки обумовлена ризиками професії, оперативнотактичними завданнями, які потребують знань та вмінь зі спеціальної фізичної підготовки.

- важливість якісного важливість і необхідність якісного рівня фізичної підготовки поліцейських зумовлені не тільки специфікою їхньої службової діяльності, а й загальними вимогами до розвитку здорової молоді, тому такий напрям підготовки має на меті не тільки розвиток професійно дієвої особистості, а й здорової та фізично розвиненої молоді. [3]

- працівники поліції повинні мати високий рівень фізичної підготовки щоб виконувати покладені на них функції в межах службової діяльності.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Мартишко А. Ю. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ І МЕТОДИЧНИХ ЗНАТЬ ІЗ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ [Електронний ресурс] / Александров Юрійович Мартишко // УДК 351.745.5:355.233.22. – 2016.

2. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ : навч. посібник / за заг. ред. Я. Ю. Кондратьєва, С. М. Моїсєєва. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2003. 338 с.

3. Пасько О. Ф. Система підготовки майбутніх працівників для національної поліції. Національний юридичний журнал: теорія і практика. 2016. № 10. С. 191–194.

*Кузьмиченко Дар'я Семенівна,
студентка III курсу юридичного факультету,
Науковий керівник: Вєдькал Валентина Андріївна,
кандидат історичних наук, доцент кафедри європейського та міжнародного права.
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

ПРОБЛЕМАТИКА СМЕРТНОЇ КАРИ У МІЖНАРОДНОМУ ПУБЛІЧНОМУ ПРАВІ

У ст. 2 Міжнародної конвенції про захист прав і основоположних свобод, яку ратифікували в Україні 17 липня 1997 року, зазначається, що право кожного на життя охороняється законом. Нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання. А це означає, що світова спільнота, не дивлячись на демократизацію та гуманістичну спрямованість, допускає позбавлення людини її невід'ємного права на життя. Звідси виникають гострі дискусії у суспільстві, що залишаються актуальними і сьогодні.

Всі міжнародно-правові акти, які містять перелік прав людини прямо не забороняють смертну кару або заборона лише містяться в окремих факультативних протоколах до міжнародного договору, тобто в не обов'язкових для підписання учасниками основного договору. Зокрема Другий факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, Протокол №6 до Конвенції про захист прав людини і основних свобод щодо скасування смертної кари. У свою чергу це дає можливість стверджувати, що смертна кара є самостійним, усвідомленим і відповідальним вибором кожної країни. За офіційними даними ООН, станом на сьогоднішній день, зі 193 країн світу повністю заборонили смертну кару на законодавчому рівні або на практиці більш, ніж 144 держави, в тому числі і Україна. Таким чином, більша частина світу відмовилась від смертної кари. Якщо повернутись до історичних витоків появи цього методу покарання, то спостерігаємо, що все розпочалося від кровної помсти, розповсюдженій у давні часи. Зокрема однією з країн, де розповсюджена смертна кара є Китаї. Ще у давнину населення залякували так званім «лінчі» – це особливо болісний спосіб здійснення смертної кари, що полягає у відрізання від тіла жертви невеликих фрагментів протягом тривалого періоду часу. Нині смертна кара є найвищою мірою покарання у Китаї. З плином часу змінювались і методи смертельного покарання. Раніше засуджених за тяжкі та особливо тяжкі злочини розстрілювали, а до 1986 року розстріл відбувався

публічно, нині ж вводять смертельну ін'єкцію, що є більш гуманним та економічно вигідним. На відміну від Сполучених Штатів, де також застосовується смертна кара як найвища міра покарання, у Китайській Народній Республіці будь-яка інформація щодо смертних вироків є конфіденційною, а сім'ї засудженого дізнаються про вирок вже після страти. За статистичним опитуванням, проведеним Центром соціальних опитувань Китаю серед населення з приводу заборони смертної кари, більшість населення, а саме 73,2 відсотки виступають проти і вважають доцільним та ефективним методом покарання особливо для корупціонерів. Не можемо не звернути увагу на певну результативність її застосування, адже за даними «Southern Metropolis Daily» Китай є однією з країною з найнижчим рівнем злочинності у світі.

Серед країн, в яких збереглася смертна кара наявні Іран, Ірак, Пакистан, Саудівська Аравія, Сомалі, Єгипет та навіть така індустріально розвинена демократична держава, як США. Зокрема, остання зазначена держава на практиці у більшості штатах, а саме станом на 2020 рік 28 штатів із 50, застосовує три види смертної кари: розстріл, електричний стілець, смертельна ін'єкція. На відміну від Китаю у Сполучених Штатах не працює залежність між кількістю смертних вироків та рівнем злочинності. Як стверджує американський адвокат, директор Інформаційного центру з питань смертної кари Роберт Данхем застосування смертельного покарання ніяк не впливає на статистику злочинності і скоріше навпаки кількість вбивств більша у штатах, де смертна кара є законною, а ніж в тих, що відмовились від такого покарання. Але з кожним роком у США зменшується кількість виконаних смертних вироків, а країна рухається у напрямку повної відмови від смертної кари у всіх штатах.

Існує чисельна кількість суджень як «за», так і «проти» смертної кари. Деякі вчені-кримінологи, науковці, громадські діячі, політики та активісти висловлюють переконливі аргументи на захист зазначеної міри покарання. Зокрема, американський кримінолог В. Реклесс стверджував, що смертна кара, по-перше, застосовується зазвичай за особливо тяжкі злочини, наприклад вбивство, а тому злочинець повинен нести рівноцінну до своїх діянь міру покарання. Таким чином спокутуючу провину. По-друге, смерть винного може хоча б частково компенсувати нанесену шкоду від втрати для близьких жертви. По-третє, смертна кара виконує функцію залякування для населення заради зменшення кількості вчинення подібних злочинів. Таким чином, у суспільства виникає бачення, що за протиправні дії особливо тяжкого характеру їх очікує найвища міра покарання – смерть. Однак об'єктивно можна скакати, що смертна кара в більшості випадків не виконує превентивної та профілактичної функції у сфері боротьби із злочинністю. Прикладом є Сполучені Штати і зазначена вище думка американського адвоката Роберта Данхема. Вагомим аргументом проти смертної кари є загроза судової помилки, яка для засудженого стає фатальною. Трагічність полягає в абсолютному незворотному характері судового вироку, а після його виконання смерть, на жаль, неможливо скасувати. Можемо пригадати найвідоміші судові помилки такі, як підвищення невинуватого Тімоті Еванса у 1949 р. (Великобританія), Махмуда Хусейна Маттана у 1952 р. (Сомалі), Дерека Бентілі у 1953 р. (Великобританія), вирок по справі чотирьох невинуватих по справі «Мацукаві» (Японія) та ін. Факт існування смертної кари вже порушує невід'ємне в кожній людині право на життя та усі норми міжнародного права, які зазначені зокрема у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Другому факультативному протоколі до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, спрямованого на відміну смертної кари 1989 р. (Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 44/128), Конвенції про права дитини 1989 року, Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього та ін.

Аналізуючи вищезазначене, робимо висновок, що проблематика смертної кари завжди є актуальною та дискусійною темою у суспільстві, а питання захисту права людини на життя є досі невирішеним. Ефективність застосування покарання у вигляді смертної кари залежить індивідуально від нації, культури, економічних, політичних факторів держави. Вважаємо доцільним проводити серед населення референдуми або опитування з приводу заборони смертної кари, а законодавцям спиратись у законотворчій діяльності саме на думку більшості населення. Життя людини – це найвища цінність, невідчужуване право кожної людини, що повинно стояти в пріоритеті будь-якої країни світу, а оскільки смертна кара грубо порушує це право та усі міжнародні норми, тому не може бути рівноцінним покаранням у демократичному сучасному суспільстві.

Література:

1. Баймуратов М.О. Міжнародне публічне право. - Х.: Одісей, 2008. - 704 с.
2. Конвенція ООН про права дитини від 1989 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021.

3. Петраш А.А. Смертная казнь в США. URL: <https://docplayer.ru/34555395-Smertnaya-kazn-v-ssha-petrash-a-a-amurskiygosudarstvennyu-universitet-blagoveshchensk-rossiya.html>.

4. Трощинский П.В. Направления развития китайского законодательства (по итогам 3-й сессии ВСНП 12-го созыва). Экономика, социология и право. 2015. № 1. С. 220–223.

5. Литовченко Л. Смертна кара не гарантує зменшення злочинності в суспільстві – експерт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24742987.html>.

*Легка І.В.,
аспірантка*

Академії Державної пенітенціарної служби

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ЗАСАДИ ГЛАСНОСТІ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ

Конституція України у п.б ч.2 ст. 129 серед основних засад судочинства проголошує гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами. Безумовно, вимога гласності здійснення правосуддя є невід’ємною ознакою демократичного суспільства, правової держави, у якій забезпечуються, охороняються та захищаються права і свободи людини, інтереси суспільства в цілому. І тому в світлі реалізації основних конституційних засад судового процесу важливим є питання єдиного їх тлумачення та застосування, позаяк їх виконання є умовою забезпечення права на судовий захист.

Оскільки конституційна засада гласності судового процесу є фундаментально правовою вимогою, яка забезпечує демократичність процедури здійснення правосуддя в цілому і знаходить свій розвиток на рівні процесуального законодавства, то визначення особливостей змісту, юридичної характеристики засади гласності судочинства, а також питання співвідношення категорій «гласність», «відкритість», «публічність» судового процесу були предметами багатьох наукових досліджень, здійснених за міждисциплінарним підходом [1;2], з позицій цивільного, кримінального, адміністративного судочинства [3;4;5;6;7;8;9;10;11]. Тому при характеристиці конституційно-правового змісту засади гласності судочинства, визначення цього юридичного поняття та його особливостей неможливо оминати увагою ґрунтовні напрацювання дослідників, здійснені в площині вищезгаданих напрямів наукового пізнання, адже останні спираються на вихідні конституційні приписи щодо основних засад судочинства, яким притаманний найвищий ступінь стабільності правового регулювання.

При цьому варто зауважити, що визначення правової природи та змісту гласності судового процесу власне як конституційної засади не знайшло свого вичерпного та остаточного вирішення в юридичній доктрині, що підкреслює актуальність подальшого вивчення конституційно-правового змісту та поняття гласності судового процесу, визначення місця цієї засади в системі основних засад судочинства зокрема з позицій конституційної доктрини. Тож аналіз сформованих у сучасній науці підходів до тлумачення засади гласності судового процесу сприятиме всебічному розкриттю окресленого питання з огляду розуміння вже напрацьованих досягнень та виявлених проблем.

Так, принцип гласності судового процесу, що покликаний забезпечувати «прозорість» судочинства, розглядається як похідний від принципу незалежності суду і рівності сторін у судочинстві. Згадана засада визначається через три аспекти: як обов’язок суду забезпечити гласність судочинства; як право сторін на гласний розгляд справи; як право бажаних бути присутніми у відкритих судових засіданнях, поширювати та отримувати інформацію про діяльність суду [12, с.911].

В цілому поняття гласності судового процесу визначається дослідниками з огляду на норми основного Закону України та процесуального законодавства через надання характеристики його елементів, особливостей та переліку форм його реалізації. Узагальнено існуючі доктринальні підходи у цьому питанні полягають у тому, що засада гласності судочинства трактується через: 1) відкритість розгляду справи як атрибутивної її ознаки, яка розкриває зміст цієї засади; публічність, яка визнається частиною відкритості; інформування про справу та безпосередність сприйняття інформації про неї [3, с.276, 281]; 2) крім відкритості розгляду для широкої громадськості також через такі елементи як

можливість для учасника процесу ознайомлюватися з матеріалами справи, бути присутнім у залі судового засідання, поінформованості про дії суду та інших учасників процесу, можливості для засобів масової інформації вільно, для всезагального ознайомлення розповсюджувати все, що відбувається у судовому засіданні [13, с.34]; 3) крім зазначеного, до процесуального змісту засади гласності включають також такі елементи як прилюдне оголошення рішень та ухвал, якими закінчується розгляд, повне фіксування судового процесу технічними засобами, підстави та порядок закритого судового розгляду [4, с.437]; 4) через усність судочинства як основну складову гласності [5, с.192] (хоча деякі вчені не визнають усність ознакою гласності судового процесу, обґрунтовуючи самостійність цього принципу [3, с.281]).

На відміну від тих дослідників, які визнають «відкритість» складовою засади гласності судочинства [6, с.101-102; 7, с.12; 14, с.7; 11, с.161] або розглядають як єдиний принцип «гласності та відкритості» [8], в науковій літературі також висловлюються думки, що засади гласності та відкритості судового процесу є самостійними, спираючись здебільшого на аналіз відповідних норм процесуальних кодексів [9, с.164].

Наведені напрацювання науковців складають лише незначну частину всіх проведених досліджень з окресленого питання, які у своїй більшості здійснені в межах процесуальних галузей права, та у своїй сукупності, безперечно, є цінними для юридичної доктрини і сприяють всебічній характеристиці проявів конституційної засади гласності судового процесу, яка є вихідною для всіх видів судочинства.

Разом із тим варто підкреслити, що, як уже звертали увагу науковці, розрізненість у підходах до вирішення досліджуваної проблематики зумовлена у тому числі відсутністю термінологічної єдності у правовій регламентації гласності судочинства на рівні процесуального законодавства, яке містить дещо відмінні від конституційних формулювання гласності судового процесу.

Тож з метою забезпечення уніфікованих підходів до унормування та тлумачення змісту засади гласності судочинства необхідним є осмислення окресленої правової проблеми саме з позицій конституційно-правового регулювання, формулювання визначення поняття гласності судового процесу, яке б вичерпно відображало сенс та призначення цієї фундаментальної конституційної засади, що вказує на перспективи подальших наукових розвідок у визначенні конституційно-правового змісту гласності як однієї з основних засад судочинства.

Література:

1. Городовенко В. В. Принцип гласності та відкритості у вітчизняному судочинстві: проблеми реалізації. Вісник Верховного Суду України. 2011. № 9. С. 38-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvsu_2011_9_10 (дата звернення: 20.09.2021).
2. Остафійчук Л. Гласність судового процесу та його повна фіксація технічними засобами: міждисциплінарний підхід. Evropský politický a právní diskurz. 2018. Sv. 5, Vyd. 2. - С. 116-124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpol_2018_5_2_18 (дата звернення: 20.09.2021).
3. Роботинська В. О. Поняття та сутність «гласність цивільного процесу». Форум права. 2015. № 1. С. 275–282. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index (дата звернення: 20.09.2021).
4. Кройтор, В. А. Принципи цивільного судочинства та їх система: проблеми сучасної теорії і практики: моногр. / В. А. Кройтор. Харків: Право, 2020. 672 с.
5. Амеліна А. С. Гласність як один з принципів цивільного судочинства. Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2014. Вип. 1. С. 189-194. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/muvnudp_2014_1_32 (дата звернення: 20.09.2021).
6. Джафарова М. В. Зміст та процесуальне значення принципу гласності та відкритості адміністративного судочинства України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Юридичні науки. 2014. Вип. 1. Т. 2. С. 99-104.
7. Мілієнко О. А. Принципи гласності і відкритості в адміністративному судочинстві України: теорія, досвід реалізації та адаптації до європейських стандартів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя, 2016. 18 с.
8. Гаврилюк О. О. Принципи гласності та відкритості в системі принципів адміністративного процесу. Право і Безпека. 2011. № 4. С. 43-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2011_4_11 (дата звернення: 20.09.2021).
9. Мельник-Томенко Ж.М. Принципи гласності судового процесу і відкритості інформації щодо справи: правова природа та наукові підходи до її визначення. Прикарпатський юридичний вісник. Випуск 1(16).Т.3. 2017. С.161-166. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1-3_2017/34.pdf (дата звернення: 21.09.2021).

10. Гришук І. В., Лабадзе М. В. Гласність та відкритість судового провадження як передумови законного та справедливого кримінального судочинства України. Правова держава. 2018. № 29. С. 106-111 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2018_29_19 (дата звернення: 21.09.2021).

11. Овсяннікова О.О. Принцип гласності кримінального процесу у новому Кримінальному процесуальному кодексі України. Юридична осінь 2012 року : зб. тез доп. та наук. повідомл. учасн. всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (13 листоп. 2012 р.) / Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". Х. : Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2012. С. 179-181.

12. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.:В. Я. Тацій, О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків, Право. 2011. 1128 с.

13. А.О. Маляренко «Публічність» та «гласність» цивільного судочинства в світлі норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Вісник Академії адвокатури України. №2(15). 2009. С.31-36.

14. В.П. Гончар. Організаційно-правові аспекти реалізації конституційної засади гласності судового процесу: автореф. дис. . канд. юрид. наук : 12.00.10. Акад. адвокатури України. Київ, 2015. 20 с.

Майкут Х.В.,

*к. ю. н., доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін
Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ*

СУРОГАТНЕ МАТЕРИНСТВО В КОНТЕКСТІ ПРАВА НА РЕПРОДУКТИВНИЙ ВИБІР: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Новітні відкриття у галузі медицини, біології, генетики спонукають до нового осмислення репродуктивних прав людини як комплексу її прав у репродуктивній сфері з приводу здійснення нею вільного та добровільного репродуктивного вибору, а також забезпечення та гарантування його реалізації, у тому числі через охорону репродуктивного здоров'я [1, с. 118]. Реалізуючи своє право на репродуктивний вибір, кожна людина вправі приймати самостійні рішення щодо свого репродуктивного здоров'я, вирішувати питання щодо дітонародження, в тому числі і з використання допоміжних репродуктивних технологій (надалі – ДРТ).

Серед різноманіття методів допоміжних репродуктивних технологій важливе місце посідає сурогатне материнство, відносно новий метод, заснований на екстракорпоральному заплідненні.

В українській медико-правовій доктрині сурогатне материнство розглядають як запліднення генетично сторонньої жінки (без використання її біологічного матеріалу) шляхом імплантації або трансплантації ембріона з використанням генетичного матеріалу чоловіка та жінки, які перебувають у шлюбі з метою виношування і народження дитини, яка надалі буде визнана такою, що походить від подружжя, на підставі відповідного договору між подружжям і сурогатною матір'ю [2, с. 361].

Зазначений вид ДРТ є надзвичайно дискусійним, адже є низка держав, в яких його використання законодавчо дозволено, в деяких заборонено, а в деяких взагалі не передбачене чинним законодавством. Зокрема, до країн, в яких сурогатне материнство заборонено є Франція, Болгарія, Німеччина, Італія, Мальта, Португалія, Швеція. Сурогатне материнство дозволено в Бельгії, Чехії, Данії, Естонії, Угорщині, Литві, Латвії, Люксембурзі, Нідерландах [3, с. 486]. Проте це аж ніяк не означає, що зазначена проблематика є вирішеною в цих країнах.

Україна належить до тих держав, в яких можливість звернутися до сурогатного материнства, передбачена на законодавчому рівні. Водночас комплексне правове регулювання відносин, які виникають при застосуванні сурогатного материнства, відсутнє.

Більшість іноземних законів, які спрямовані на регулювання інституту сурогатного материнства, здебільшого характеризуються спільними рисами, як-от, встановлення медичним працівником факту неможливості жінкою природнім способом зачати та/чи виносити дитину або коли існує ризик успадкування дитиною важкого захворювання внаслідок вагітності; встановлення, як правило, вікових меж як для замовників, так і для сурогатної матері; обмеження кола осіб, що мають доступ до сурогатного материнства, лише своїми громадянами чи особами, які постійно проживають чи перебувають в цих країнах [4, с. 40]. В контексті останньої із зазначених ознак варто зауважити, що Україна – одна з тих небагатьох держав світу,

яка дозволяє народження дитини за допомогою програм ДРТ і передбачає можливість проходження таких програм іноземними парами, проте детально не регламентує всі їх аспекти.

Часто законодавством передбачається вимога щодо перебування замовників в зареєстрованому шлюбі (як це має місце наприклад, у Великобританії, Україні), що, на думку представників правової науки, можна говорити про існування свого роду дискримінаційного факту [5, с. 104].

Навні суттєві відмінності у правовому регулюванні інституту сурогатного материнства в різних державах призвели до виникнення такого явища як «репродуктивний туризм», що в свою чергу обумовило складність вирішення багатьох правових питань в межах досліджуваних правовідносин, зокрема в тому разі, якщо останні ускладнюються іноземним елементом. З одного боку, має місце колізійне регулювання безпосередніх відносин сурогатного материнства (встановлення походження дітей, договірні зобов'язання), з іншого – відносин, пов'язаних із сурогатним материнством (права й обов'язки батьків і дітей, спадкові відносини). Специфіка сурогатного материнства вимагає застосування до правовідносин гнучких формул прикріплення, а також розробки раніше невідомих колізійних прив'язок. Звісно ж, колізійне регулювання безпосередньо відносин сурогатного материнства має враховувати сучасні підходи до диференціації й ускладнення колізійних норм, а також тенденцію переходу від жорсткого до гнучкого правового регулювання шлюбно-сімейних відносин [6, с. 98].

Фрагментарність правового регулювання відносин у сфері здійснення репродуктивних прав, в тому числі і з використанням програм ДРТ, зумовлює необхідність прийняття спеціальних законодавчих актів, що не лише забезпечить належне унормування зазначених відносин, але й дасть змогу сприймати право на сурогатне материнство, як і право на здійснення інших видів ДРТ крізь призму забезпечення та реалізації прав четвертого покоління, а не через прибуткову сферу бізнесу [7].

Література:

1. Чечерський В.І. Право на репродукцію (відтворення) у системі основоположних прав людини : конституційно-правове дослідження: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.02 / ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, 2020. 509 с.
2. Таланов Ю.Ю. Актуальні проблеми сурогатного материнства в законодавстві України. Вісник ХНУВС. 2012. Випуск № 1 (56). С. 360–368.
3. Сенюта І.Я. Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання медичної допомоги: питання теорії і практики: монографія. Львів: Видавництво ЛЮБФ «Медицина і право», 2018. 640 с.
4. Квіт Н.М. Інститут сурогатного материнства: проблеми колізійного регулювання. Альманах міжнародного права. 2016. № 14. С. 38–49.
5. Покальчук О. Право на сурогатне материнство одностатевих партнерств. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2020. №2. С. 101–107.
6. Анцух Н.С. Трансграничні проблеми правового регулювання сурогатного материнства : монографія. Минск: Четыре четверти, 2015. 156 с.
7. Сенюта І. Сурогатне материнство: нормативна «ахілєсова п'ята». Інформаційне агентство. Адвокат пост. 29.05.2020 URL: <https://advokatpost.com/surohatne-maternynstvo-normatyvna-akhillesova-p-iaty-iryyna-senyuta/>.

Псьота Т.В.,

*студентка 6-го курсу юридичного факультету
Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*

ПРАВО НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИТЬ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КОНВЕНЦІЇ ТА ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Будучи правом першого покоління, право на свободу та особисту недоторканність є фундаментальним та природженим правом індивіда, яке включає в себе гарантії захисту його особистої безпеки та свободи, а також складає запоруку користування ним іншими правами та свободами, закріпленими в нормативно-правових актах як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Право на свободу та особисту недоторканність є унікальним правом, яке включає в себе два поняття – право на свободу та право на особисту недоторканність, перше з яких слід розуміти в контексті фізичної свободи. У свою чергу, гарантія особистої недоторканності вміщує в себе як фізичне, так і психічне благополуччя індивіда.

Так, 5 стаття Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1950 р.) втілює ключовий елемент у захисті права людини на свободу та особисту недоторканність. Відповідно до положень даної статті, свобода та особиста недоторканність є фундаментальними умовами життєдіяльності людини, якими повинні користуватися всі індивіди. Позбавлення особи даного права матиме прямий несприятливий вплив на користування нею іншими правами, закріпленими Європейською конвенцією. Окрім цього, факт позбавлення свободи неодмінно поставить постраждалу особу в надзвичайно вразливе становище, піддаючи її ризику зазнати катувань, нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження [3].

Відповідно до положень 5 статті Європейської конвенції, сенс гарантії свободи та особистої недоторканності полягає у винятковості та обґрунтованості позбавлення особи свободи, тривалість якого має бути не більшою, ніж цього вимагає абсолютна необхідність. Реалізація обмежень права на свободу та особисту недоторканність повинна неухильно відповідати положенням 5 статті Європейської конвенції.

Основний контрольний орган Конвенції, Європейський суд з прав людини, наголошує на важливості права на свободу та особисту недоторканність у багатьох справах. Так, у справі «Курт проти Туреччини» від 25 травня 1998 року Суд зазначив, що факт підписання Конвенції посилив захист особи від свавільного позбавлення її свободи та став основою гарантування корпусу істотних прав, призначених для мінімізації ризиків свавілля. Європейський суд також додав, що акт позбавлення волі підлягає незалежному судовому контролю шляхом забезпечення відповідальності влади за цей акт. У своєму рішенні Суд наголосив, що у справах про захист свободи та особистої недоторканності індивіда йдеться як про захист його фізичної свободи, так і про його особисту психічну безпеку. Відсутність гарантій забезпечення права особи на свободу та особисту недоторканність може призвести до підризу основ принципу верховенства права та позбавлення індивіда найпростіших форм правового захисту його свободи та особистої недоторканності [2].

Прагнучи виконати вимоги 5 статті Європейської конвенції, Європейський суд з прав людини підкреслює важливість власного тлумачення тексту Конвенції. Суд тлумачить кожне положення даної статті згідно з принципами цілеспрямованості та динамічності, неминуче виводячи його за межі буквальних положень тексту Конвенції та визначаючи зміст певних положень 5 статті у співвідношенні з конкретними обставинами справи. Європейський суд надав багатьом положенням автономне значення, застосовуючи їх для вирішення справ про можливе порушення права на свободу та особисту недоторканність та виходячи з мети самої Європейської конвенції в контексті захисту прав людини та її основоположних свобод.

Слід наголосити, що Європейський суд з прав людини акцентує увагу на умовах позбавлення особи свободи, закріплених у національному законодавстві держав-учасниць Конвенції. Умови позбавлення свободи мають бути чітко визначені у внутрішньому законодавстві, а сам закон повинен володіти ознаками передбачуваності у своєму застосуванні з метою дотримання стандарту законності, встановленого Конвенцією, який вимагає, щоб всі закони були досить точними, та дозволяли людині в розумній мірі та за певних обставин передбачити наслідки, які можуть бути результатом її конкретних дій [1, с. 215].

Таким чином, метою 5 статті Європейської конвенції виступає забезпечення реального права індивіда на свободу та особисту недоторканність, що включає в себе змістовні гарантії захисту даного права. Будучи контрольним органом Конвенції, Європейський суд з прав людини тлумачить положення даної статті Конвенції згідно з принципами цілеспрямованості та динамічності, що дозволяє йому розглядати справи про порушення права на свободу та особисту недоторканність з позицій усєбічності та ефективності.

Література:

1. Медвідь А. Б. Гарантування прав людини на життя, свободу та справедливий суд Європейською конвенцією 1950 року і Конституцією України: порівняльно-правові аспекти: монографія. Львів: Видавництво «Растр-7», 2020. 541 с.
2. Case of Kurt v. Turkey (Application no. 24276/94): Judgement European Court of Human Rights, 25 May 1998. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-7774> (last accessed: 20.09.2021).
3. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms 1950. European Court of Human Rights. Council of Europe. URL: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf (last accessed: 20.09.2021).